UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bakalářská práce

2013 **Ema Šťastná**

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Ema Šťastná

Problematika aplikace západního modelu demokracie: případová studie politického systému Argentiny

Bakalářská práce

Praha 2013

Autor práce: **Ema Šťastná**

Vedoucí práce: **PhDr. Malvína Krausz Hladká, Ph.D.**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibliografický záznam

ŠŤASTNÁ, Ema. Problematika aplikace západního modelu demokracie: případová studie politického systému Argentiny. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2013. 64 s. Vedoucí práce PhDr. Malvína Krausz Hladká, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce „Problematika aplikace západního modelu demokracie: případová studie politického systému Argentiny“ se zabývá západním pojetím demokracie a její aplikací na nezápadní státy. V první části se na základě kompilace rozličných definic demokratického zřízení stanoví výsledné podmínky, garantující demokratický systém ve státu. V rámci politického systému Argentiny, na který se tato práce zaměřuje v případové studii, zkoumá jednotlivé faktory, jež do značné míry ovlivňují finální podobu politického systému. Mezi tyto faktory patří historický vývoj, vývoj a typ politických stran, ústavní systém a v neposlední řadě i socioekonomické poměry. Následně je analyzován politický systém Argentiny dle vytyčených podmínek, podle čehož se ohodnotí jeho demokratický charakter. V závěru se práce zaobírá aplikovatelností západního systému na nezápadní země, přičemž v případě deviace aplikovaného politického systému určí i příčiny, které značně ovlivnily jeho současnou nedokonalou podobu převzatého systému.

Abstract

The Bachelor Thesis “The Issue of Application of the Western Model of Democracy: a Case Study of the Political System of Argentina” concerns a Western conception of democracy and its application on non-Western states. Firstly, based on compilation of various definitions of a democratic regime, the consequent conditions guaranteeing democratic system in a state are assessed. Regarding the political system in Argentina, on which the paper focuses as an instrumental study, it examines specific factors that

largely influence the final form of the political system. The factors included are historical development, evolution and description of political parties, constitutional system and last but not least socioeconomic conditions. Consequently, the paper analyses the political system of Argentina according to abovementioned preconditions, in compliance with which the democratic character is evaluated. In the conclusion, the thesis discusses applicability of Western system to non-Western countries, whilst in the case of deviant form of applied political system it defines the causes considerably influencing its present imperfect form of adopted system.

Klíčová slova

Západní model demokracie, definice demokracie, prezidentský systém, deviantní forma demokracie, politický systém Argentiny, Latinská Amerika

Keywords

Western model of democracy, definition of democracy, presidential system, deviant form of democracy, political system of Argentina, Latin America

Rozsah práce: 121 515 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 30. 7. 2013 Ema Šťastná

Poděkování

Na tomto místě bych ráda vyjádřila poděkování své vedoucí práce PhDr. Malvíně Krausz Hladké, Ph.D. za převzetí vedení mé práce, za poskytnuté rady a za vlídnost. Dále bych chtěla poděkovat Dr. Davidu Doylovi za konzultaci odborné literatury.

V neposlední řadě děkuji své rodině za trpělivost a za celoživotní vytrvalou podporu mého studia.

Institut politologických studií

Projekt bakalářské práce

VOLBA TÉMATU

Především ve 20. století převládalo v politologických kruzích přesvědčení, že lze aplikovat západní model demokracie precedentně na nezápadní státy. Tento názor byl obzvláště akcentován v souvislosti s předchozí rozsáhlou kolonizací ze strany evropských zemí a s tím spjatým importem západního myšlení a principů do ostatních kultur. Proces dekolonizace v druhé polovině 20. století, provázený často neúspěšnými pokusy implementace demokratického modelu na nezápadní státy bez ohledu na rozdílný kulturní, socioekonomický a historický kontext pak zapříčinil buď pád daného systému, jeho radikalizaci, anebo přeměnu na dysfunkční deviantní politický systém.

V latinskoamerických zemích proběhl po získání nezávislosti pokus o implementaci prezidentského systému po vzoru Spojených států. Avšak z důvodů zcela odlišného kulturního, socioekonomického a historického prostředí se daný západní politický systém přetvořil v Latinské Americe na deviantní formu prezidencialismu v kombinaci s parlamentarismem. Značná ideologická roztříštěnost politických stran, jejich odstředivé tendence a častá konfrontace s ústavně silnou pozicí prezidenta tudíž zapříčinila závažnou nestabilitu politické reprezentace a její časté střídání.

Tato práce se bude zabývat definicí demokratického charakteru států podle teorií Arenda Lijpharta, Roberta A. Dahla a Giovanni Sartoriho. Zároveň bude vycházet z kritického pojetí aplikovatelnosti západních systémů z děl Ch. de Montesquieu a A. de Tocquevilla. Následně analyzuje politický systém, jeho vývoj a současnou podobou ve státu Argentina. V tomto specifickém případu se zaměří na míru demokratického charakteru současného politického systému, a to na základě předem definovaných kritérií.

CÍL PRÁCE

Hlavním cílem této práce bude dokázat nefunkčnost pouhé aplikace západního modelu demokracie bez ohledu na daný historický, socioekonomický a kulturní kontext. Práce se tudíž zaměří nejprve na historický, socioekonomický a kulturní vývoj ve

vybrané zemi, přičemž zde bude zhodnocen i vliv koloniální minulosti evropských států. Chtěla bych tak podrobněji rozebrat jednotlivé důvody, které jsou příčinami nefunkčnosti prezidencialismu v případě Argentiny, najít jejich příčinu a zhodnotit, nakolik jsou určující pro povahu daného politického systému. Prostřednictvím detailní analýzy jednotlivých součástí daného politického systému, jimiž jsou na příklad charakteristika stranického systému, ústavní systém, volební systémy, zastoupení zájmových skupin apod., které jsou pro něj bezpochyby určující, bych tak chtěla znázornit míru odklonu politického systému Argentiny od teoretické koncepce prezidentského systému demokratických zemí.

VÝZKUMNÁ OTÁZKA

Za základní výzkumnou otázku, jež jsem ostatně zmínila výše, jsem si zvolila vliv historického, socioekonomického a kulturního kontextu na přijetí demokratického politického systému. Do jaké míry byla ovlivněna podoba prezidentského systému v Argentině specifickými znaky společnosti? Co přesně vedlo ke vzniku deviantní formy prezidencialismu v daném státu? Je vůbec možné aplikovat model prezidentského systému po vzoru USA na vytyčenou zemi? Hypotéza, k jejímuž potvrzení či vyvrácení tato práce míří, je postavena na tvrzení, že není možné aplikovat západní model demokracie na nezápadní státy bez ohledu na specifické historické, socioekonomické a kulturní souvislosti.

METODOLOGIE PRÁCE

Prostřednictvím instrumentální případové studie se pokusím nalézt určující rysy, které hrají významnou roli v otázce aplikovatelnosti „čistého“ demokratického modelu. Tato práce se bude mimo jiné opírat o názory na schopnost přenesení politických systémů z hlediska Ch. de Montesquieua a A. de Tocquevilla.

Na základě esenciálních rysů konceptu demokracie si stanovím nezávislé proměnné, které budou představovat hlavní faktory ovlivňující demokratický ráz vybraného politického systému. Vymezená kritéria budou vycházet z kompilace teorií demokratického procesu a politických systémů Roberta A. Dahla, Arenda Lijpharta a Giovanni Sartoriho. Následně podle daných kritérií analyzuji vybraný stát, zdali splňuje předpoklady pro přijetí demokratického politického systému či nikoliv. Pokusím se tak

zjistit jeho demokratický potenciál, jenž pak určí, zdali je Argentina schopna přijmout vybraný politický systém ve své funkční podobě.

Na závěr bych chtěla zhodnotit zásadní kritéria, která primárně zapříčinila odklon od podoby prezidentského systému po vzoru Spojených států. Zároveň bych chtěla posoudit, zdali v případě Argentiny je vůbec možné aplikovat daný politický systém tak, aby byl plně funkční, jako tomu je v západních demokraciích.

PŘEDBĚŽNÁ OSNOVA PRÁCE

1. Úvod do tématu
2. Západní model demokracie
   2.1. Definice demokracie
   2.2. Kritéria nezbytná pro naplnění demokracie
3. Případ Latinské Ameriky: Argentina
   3.1. Historický vývoj
   3.2. Socioekonomický kontext
   3.3. Kulturní aspekty
   3.4. Současný ústavní systém
   3.5. Politické strany a stranický systém
4. Míra demokratického charakteru politického systému Argentiny
5. Závěr

OBSAH

OBSAH **1**

ÚVOD **3**

1. TEORETICKÉ VYMEZENÍ POJMU DEMOKRACIE **5**

1.1. Definice demokracie 7

1.1.1. Definice prezidencialismu 10

1.2. Stanovení podmínek nezbytných pro naplnění demokracie 12

2. PŘÍPADOVÁ STUDIE: ARGENTINA **16**

1.1. Historický vývoj země 17

1.1.1. Dosažení nezávislosti 17

1.1.2. Vývoj ve dvacátém století do roku 1966 18

1.1.3. Byrokraticko-autoritativní systém 21

1.1.4. Znovunastolení a konsolidace demokratického režimu 22

1.2. Politické strany a stranický systém 24

1.2.1. Vznik a vývoj politických stran v Argentině 24

1.2.2. Populismus a současný stav 26

1.3. Ústavní systém 27

1.4. Socioekonomické poměry 30

1.4.1. Ekonomické poměry 30

1.4.2. Struktura společnosti 33

1.4.3. Vliv náboženství na společnost 36

1.4.4. Společnost a demokracie 37

3. MÍRA DEMOKRATICKÉHO CHARAKTERU POLITICKÉHO SYSTÉMU ARGENTINY **40**

3.1. Podmínka všeobecných, tajných a svobodných voleb 40

3.2. Podmínka oddělení složek politické moci 41

3.3. Podmínka podřízení armády volenému orgánu 43

3.4. Podmínka zajištění základních občanských svobod a lidských práv 44

3.5. Podmínka zajištění přístupu k alternativním zdrojům informací 45

3.6. Podmínka rovnosti občanů před zákonem a soudní moci jakožto nezávislého orgánu ... 46

3.7. Podmínka integrace menšinových skupin včetně garance práva na sebeurčení 48

3.8. Podmínka rovné politické soutěže a svobodné opozice 49

3.9. Podmínka inkluzívního občanství 50

ZÁVĚR 52

SUMMARY 55

POUŽITÁ LITERATURA 56

SEZNAM PŘÍLOH 63

PŘÍLOHY 64

ÚVOD

Především ve 20. století převládalo v politologických kruzích přesvědčení, že lze aplikovat západní model demokracie precedentně na nezápadní státy. Tento názor byl obzvláště akcentován v souvislosti s předchozí rozsáhlou kolonizací ze strany evropských zemí a s tím spjatým importem západního myšlení a principů do ostatních kultur. Proces dekolonizace v druhé polovině 20. století, provázený často neúspěšnými pokusy implementace demokratického modelu na nezápadní státy bez ohledu na rozdílný socioekonomický a historický kontext, pak zapříčinil buď pád daného systému, jeho radikalizaci, anebo přeměnu na dysfunkční deviantní politický systém.

V latinskoamerických zemích proběhl po nabytí nezávislosti pokus o implementaci prezidentského systému po vzoru Spojených států. Avšak z důvodů zcela odlišného socioekonomického a historického prostředí se daný západní politický systém přetvořil v Latinské Americe na deviantní formu prezidencialismu. Značná ideologická roztříštěnost politických stran, jejich odstředivé tendence a častá konfrontace s ústavně silnou pozicí prezidenta tudíž zapříčinila závažnou nestabilitu politické reprezentace a její časté střídání. Tato práce se v první kapitole zabývá definicí demokratického charakteru států podle teorií Arenda Lijpharta, Roberta A. Dahla, Giovanni Sartoriho a dalších. Kompilací těchto i dalších nezbytných prvků pro ukotvení demokratického režimu ve státu vymezí základní podmínky pro ukotvení a udržení demokracie. Zároveň je zde zahrnuta pasáž věnovaná prezidentskému systému, jelikož region Latinské Ameriky z prezidencialismu vychází.

Ve druhé kapitole se práce nejprve zaměří na historický vývoj Argentiny, a to od nabytí nezávislosti až po současnou situaci. V návaznosti na to se práce věnuje politickému systému Argentiny, konkrétně ústavnímu systému a politickým stranám. Posledním obsáhlým celkem, jímž se tato kapitola zabývá, je socioekonomická situace Argentiny. Tato podkapitola zahrnuje popis struktury společnosti, vlivu náboženství na společnost a politické dění, vztahu veřejnosti k demokracii a v neposlední řadě analyzuje ekonomickou situaci vytyčeného státu.

Poslední, třetí kapitola rozebírá míru demokratického charakteru politického systému v Argentině na základě předem vymezených podmínek. Věnuje se jednotlivým podmínkám zvlášť a zkoumá, zdali politický systém v Argentině danou podmínku

splňuje, částečně naplňuje, nebo ji naopak vůbec nepokrývá. Výstupem z této kapitoly je determinace demokratického charakteru politického systému Argentiny.

V závěru se práce zabývá deviantní formou politického systému Argentiny, kde jednak identifikuje základní odchylky od konvenční formy demokratického systému a prezindencialismu, jednak určí specifické znaky, jež k nynější podobě režimu vedly a které vycházejí z historického vývoje a socioekonomické situace Argentiny. Práce zde zodpoví hypotézy a určí, zdali je v případě Argentiny vůbec možné aplikovat daný politický systém tak, aby byl plně funkční a splňoval západní podmínky demokracie.

Hlavním cílem této práce je dokázat nefunkčnost pouhé aplikace západního modelu demokracie bez ohledu na daný historický vývoj a socioekonomickou situaci. Za základní výzkumnou otázku jsem si zvolila vliv historického vývoje a socioekonomické situace na přijetí demokratického politického systému jako takového. Do jaké míry byla ovlivněna podoba prezidentského systému v Argentině specifickými znaky společnosti? Co přesně vedlo ke vzniku deviantní formy prezidencialismu v daném státu? Je vůbec možné aplikovat model prezidentského systému po vzoru USA na vytyčenou zemi? Hypotéza, k jejímuž potvrzení či vyvrácení tato práce míří, je postavena na tvrzení, že není možné aplikovat západní model demokracie na nezápadní státy bez ohledu na specifické historické a socioekonomické souvislosti.

Výzkumná metoda práce vychází primárně z kvalitativní analýzy instrumentální případové studie politického systému Argentiny. Na základě kompilace základní rysů demokracie stanovených v teoretické části si práce stanoví měřítka, která budou představovat hlavní faktory determinující demokratický ráz vybraného politického systému. Na základě podrobné analýzy jednotlivých podmínek na konkrétním případu určím, zdali daný stát splňuje předpoklady pro přijetí demokratického politického systému či nikoliv.

Oproti projektu bakalářské práce jsem učinila několik dílčích změn jak ve struktuře práce, tak v obsahové části. Vzhledem k nedostatku materiálů týkajících se kulturních aspektů Argentiny jsem byla nucena část této podkapitoly přesunout do podkapitoly socioekonomické situace a část vypustit. Nicméně informace, jež jsou pro politický systém určující a značně ovlivňují ráz společnosti, jsou zahrnuty v již zmíněné podkapitole socioekonomické situace. Dále v osnově práce došlo k přesunutí podkapitol v druhé části z důvodů plynulé kontextové návaznosti jednotlivých složek na sebe.

1. TEORETICKÉ VYMEZENÍ POJMU DEMOKRACIE

O teoretické vymezení demokracie se již pokusilo mnoho myslitelů a politologů, avšak dodnes neexistuje pouze jedna definice demokracie, jež by byla aplikovatelná na všechny demokratické režimy a jež by tak oddělovala od sebe režimy demokratické a nedemokratické. Poprvé se o vymezení demokracie pokusil Aristoteles, a to ve své knize Politika. Je obecně známo, že postoj Aristotela vůči demokracii byl negativní, jelikož demokracii považoval za uspořádání, kde „jsou v zásadě potlačována práva jednotlivců v rámci libovůle většiny“ [Aristoteles, 2009: 120]. Libovůle většiny pro něj představovala poměrně nebezpečný prvek demokracie, neboť Aristoteles ve většině viděl lůzu a chudobný lid. V rámci pojetí demokracie Aristoteles vymezuje čtyři její stupně, přičemž čtvrtý, nejhorší stupeň je paradoxně nejblíže současné podobě demokratického zřízení[1]. Aristoteles demokracii v tomto stupni přirovnává k „extrémní formě tyranie, kde se občanství rozšiřuje na veškeré občany, včetně dětí, otroků a cizinců, a zároveň za vykonávání veřejných úřadů jsou jednotlivci placeni“ [Aristoteles, 2009:121]. V této fázi má dle Aristotela demokracie nejblíže k tomu se zvrtnout v tyranii demagoga. Naopak za jakousi nejlepší formu demokratického zřízení považuje tzv. demokracii distribuční, jež nestojí na principu vlády většiny, nýbrž na principu právní rovnosti [Mulgan, 1998:40-45], což de facto koresponduje s dnešním pojetím právního státu.

Negativistický postoj Aristotela vůči tehdejší demokracii je naprosto vysvětlitelný, neboť demokracie nebyla opatřena žádnými opatřeními vůči případnému převratu a zmocnění se moci jednotlivcem, i samotný výběr vládců často spočíval na principu náhodného výběru či losu. Dnešní pojetí demokracie stojí primárně na principu právního státu, jakož i na principu inkluzívního občanství. To ostatně obhajoval i Robert Dahl, pro něhož inkluzívní občanství představovalo jeden z klíčových prvků demokratické společnosti, jež má „zahrnovat všechny osoby podřízené zákonům daného státu [Dahl, 2001: 73]. V roce 1863 se podobně vyjádřil americký president Abraham Lincoln ve svém proslovu výrokem „vláda lidí, lidmi a pro lidi“[2] [Dozer, 1945: 78]. Podmínka účasti všech občanů na vládě se začala v 19. století prosazovat. John Stuart

---

[1] Bereme-li v úvahu, že v době Aristotela bylo občanství obecně upíráno ženám, otrokům, métoikům a cizincům, je toto pojetí nejblíže současné demokracii.
[2] „Government of the people, by the people, and for the people.“

Mill ve svém díle Úvahy o vládě ústavní akcentoval důležitost tohoto předpokladu, jelikož lidé mají mít možnost chránit svá práva a zájmy před jejich zneužíváním vládou pouze tehdy, pokud se plně podílí na určování chování vlády [Mill, 1992: 42]. Teprve až ve století dvacátém se právo na plnou účast všech dospělých občanů v politickém životě začalo hojně aplikovat do ústav demokratických států [Dahl, 2005: 191]. Dnes je inkuzívní občanství pro demokratické státy naprostou samozřejmostí, pouze se mění principiálně na základě ustanovení jednotlivých států.[3]

V současné době se pouze čtyři státy oficiálně proklamují jako nedemokratické, jedná se o Vatikán, Saudskou Arábii, Brunej a Burmu.[4] Avšak na základě každoročního reportu uveřejňovaného nevládní organizací Freedom House[5] existuje 90 svobodných států, které bychom mohli klasifikovat jako liberální demokracie, 58 států, jež jsou částečně svobodné, a tudíž se v mnoha případech jedná pouze o volební demokracii, a v neposlední řadě 47 nesvobodných zemí, které nelze hodnotit jako demokratické státy. Podíváme-li se proporcionálně na rozložení svobodných, částečně svobodných a nesvobodných států[6], největší koncentrace svobodných zemí se bezesporu nachází na americkém kontinentu a v Evropě. Restriktivní teorie kulturní teorie zastává názor, že pouze západní kultura může zajistit vhodný základ pro vývoj demokratických institucí, naopak nezápadní společnosti jsou pro rozvoj demokracie nevhodné [Dahl, a další, 2003: 96]. Avšak většina industrializovaných demokratických států, jež se vytyčují dlouhodobou tradicí demokracie a vysokou úrovní institucionalizovanosti, jejichž míra svobody dosahuje výsledku 1.0 nebo 1.5[7], jsou taktéž postiženi korupčním jednáním představitelů, zaujatostí či nerovným přístupem k politické moci [Dahl, a další, 2003: 38].

Země, jež byly kolonizované evropskými státy, a to především Spojeným královstvím, jsou dnes často taktéž demokratické (např. Austrálie, Indie, Jihoafrická republika apod.). Navzdory obrovskému kulturnímu vlivu kolonizátorů si však tyto

---

[3] Záleží na jednotlivých státech, zdali je občanství udíleno na principu *ius sanguinis* (právo krve) či *ius soli* (právo místa).
[4] Viz více na: http://www.nobelprize.org/educational/peace/democracy_map/production/index.html.
[5] Freedom House monitoruje každoročně od roku 1972 195 zemí a 14 sporných teritorií. Více viz: http://www.freedomhouse.org/.
[6] Viz příloha 1.
[7] Hodnocení je stanovené na základě míry svobody států organizací Freedom House, kdy jsou státy s hodnotami mezi 1.0 a 2.5 označeny za svobodné, polosvobodné jsou státy s číslem od 3.0 do 5.0 a zcela nesvobodné s ratingem od 5.5 do 7.0 [Freedom House, 2013: 32].

země zachovaly své specifické socioekonomické a historické dědictví, které tak do značné míry ovlivňuje politický režim a popřípadě zapřičiňuje jeho deviantní formu. Ačkoliv je dnes vesměs většina zemí Latinské Ameriky označena za státy svobodné, forma prezidencialismu, jež v tomto regionu převládá, je jistým způsobem deviantní od prezidentského systému per se. Je proto nutné při rozboru jednotlivých režimů brát v úvahu fakt, že každá země je ovlivněna unikátními aspekty, tradicí federalismu či centralismu, etnickou a kulturní heterogenitou či homogenitou etc. [Lijphart, 1992: 126], jež determinují její specifický vývoj.

1.1. DEFINICE DEMOKRACIE

Jak již bylo řečeno výše, neexistuje jedna jediná výstižná definice demokracie, jež by zahrnovala všechny její nezbytné prvky a procesy. Každé vymezení je pravdivé, avšak se zaměřením na jiné důležité aspekty či principy, které stanovuje jako esenciální. Schumpeterova minimalistická definice demokracii vymezuje jako systém „směřující k formování politických rozhodnutí, o nichž jednotlivci nabývají moc rozhodnout prostřednictvím soutěživého boje o volební hlasy lidu“ [8] [Schumpeter, 2010: 269]. Schumpeter tak zastával názor minimální účasti lidu na politických rozhodnutích, jež by dostatečně legitimizovala elity v boji o moc [Schumpeter, 2010: 283]. Avšak dle této minimalistické teorie by se za demokratické státy daly označit i např. Turecko, Srí Lanka, Kolumbie nebo Ruská federace [Dahl, a další, 2003: 34], jež v dalších vymezeních by byly označeny za semidemokracie či dokonce za státy autoritativní.

Huntington se Schumpeterovou minimalistickou teorií inspiroval ve své knize Třetí vlna a označuje státy za demokratické do té míry, „nakolik jsou jeho nejmocnější kolektivní orgány nadané rozhodovací mocí vybírány v regulérních, poctivých a pravidelně konaných volbách, v nichž mají kandidáti svobodu soutěžit o hlasy a v podstatě všichni dospělí obyvatelé se smějí účastnit hlasování“ [Huntington, 2008: 16]. Toto vymezení de facto odpovídá definici volební demokracii. Huntington zároveň zdůrazňuje aspekt stability demokracií tím, že „nabízí pravidelné příležitosti k výměně politických vedoucích představitelů i politických linií“ [Huntington, 2008: 36], čímž se v podstatě liší od kterýchkoli jiných nedemokratických režimů. Na podobných kritériích

[8] Přeloženo z originálu: „A system for arriving at political decision in which individuals acquire the power to decide by means of a competitive struggle for people’s vote.“

staví i svou definici Robert Dahl, který se taktéž zaměřuje na soutěživost a účast, dva rozměry demokracie, jež jsou pro něj klíčové v jeho teorii realistické demokracie neboli polyarchie [Huntington, 2008: 16]. Avšak svou teorii moderní demokracie více rozpracoval a zaměřuje se i na další důležité faktory, jež jsou nezbytné pro fungující demokracii. Moderní demokracie dle Dahla musí splňovat základních šest podmínek, jimiž jsou „volení státních činitelů, svobodné, spravedlivé a časté volby, svoboda projevu, alternativní zdroje informací, svoboda shromažďování a sdružování a v neposlední řadě se jedná o občanství zahrnující všechny dospělé lidi“ [Dahl, 2001: 81]. Dahl explicitně zdůrazňuje důležitost svobody projevu, jelikož bez tohoto práva by občané brzy ztratili možnost se vyjadřovat k úkonům vlády, a tudíž by se stali tzv. němými občany, jež jsou ideálním lidem pro rozmach autoritativního režimu [Dahl, 2005: 196].

V návaznosti na požadavky volební demokracie liberální demokracie vyžaduje naprostou absenci sféry moci armády či jiných aktérů, jež nejsou politicky odpovědní voličstvu, dále ve spojení s vertikální zodpovědností (zabezpečené především prostřednictvím voleb) požaduje v horizontální dimenzi vzájemnou zodpovědnost funkcionářů, což efektivně svazuje exekutivní moc [Dahl, a další, 2003: 34]. V neposlední řadě ustanovuje značné opatření pro zachování politické a občanské plurality, stejně tak pro garanci svobod jednotlivcům i skupinám, čímž je podporován proces reprezentace a aktivní účasti na politickém dění mimo volební období [Dahl, a další, 2003: 34-35]. Pro garanci práv a svobod stejně jako plurality je důležité, aby všichni občané, včetně funkcionářů, podléhali právnímu rámci a zákonům daného státu. Rozpracujeme-li si výrok Abrahama Lincolna uvedený výše, kritérium „lidmi („by the people“) by tak zahrnovalo všeobecné hlasovací právo, způsobilost ucházet se o veřejný úřad a dále svobodné a spravedlivé volby, přičemž s tím je úzce svázaný i požadavek na svobodu projevu a svobodu sdružování jak před, tak během voleb. Kritérium pro lidi („for the people“) pak zastupuje Dahlovo osmé kritérium ohledně schopnosti reakce vlády na voličské preference“ [Lijphart, 1999: 49].

Definice zde uvedeny jsou však i tak spíše povrchového rázu a nepojímají tak komplexně podmínky nutné pro společnost, aby nejen stát jako takový z formálního hlediska naplňoval demokratická kritéria, avšak i jedinec, občan daného státu, dosahoval jejích výsad a povinností. V demokratickém systému proto musí existovat

politická kultura, jež je „nutná pro podporu demokratického řádu, jelikož má sklon zdůrazňovat hodnotu osobních práv, svobod a možností“ [Dahl, 1995: 84]. Jestliže se občané nemohou podílet na politickém dění kvůli svému sociálnímu statutu či nedostatku přístupu ke vzdělání, jsou vychováváni v neznalosti svých práv a svobod. Již John Stuart Mill si důležitost mravního a vzdělanostního základu občanů uvědomoval. Tyto vlastnosti tak označil ve svém díle jako jedny z nejdůležitějších pro dosažení dobré vlády. „První složkou dobré vlády je ctnost a vzdělání, z nichž se obec skládá. První otázkou všech politických institucí je, jak dalece hledí pěstovat v členech obce různé žádoucí vlasnosti mravní a rozumové“ [Mill, 1992: 26]. Vzdělanostní složka lidu je důležitá i z hlediska ucházení se o veřejné úřady, jelikož i když v demokratických zemích se mohou občané veřejně ucházet o politickou funkci, ne všichni této možnosti mohou fakticky využívat. „Nikoliv podmínky kandidatury, nýbrž počet a způsobilost kandidátů zde často omezují výběr voličů“ [Tocqueville, 2000: 156]. Je obecně dokázané, že lidé s vyšším socioekonomickým statutem a dosaženým vzděláním se více zajímají o politické dění, více se podílejí na jeho utváření a taktéž si více uvědomují nutnost voleb [Berelson, a další, 1964: 423]. Následkem této nerovnosti ve společnosti se stává nerovnoměrné zastoupení občanů v politice, a tudíž i vliv na politický proces je značně jednostranně ovlivněn ve prospěch privilegovaných občanů, jež disponují vyššími příjmy, bohatstvím a lepším vzděláním [Lijphart, 1997: 1]. Důkazem, jak důležitou roli hraje vzdělání při plnohodnotné participaci občana na politickém dění ve státě, jsou statistické výpočty Roberta Dahla a dalších zaobírající se pravděpodobností padnutí demokracie v zemích s různícími se počty let povinné školní docházky, které absolvovali dělníci[9]. Koeficient pravděpodobnosti padnutí demokracie činí 0,1154 při absolvování méně než 3 let povinné školní docházky, přičemž je to pouze 0,0620 při dosažení úrovně vzdělání mezi 3 a 6 lety, 0,0080 při školní docházce 6 až 9 let a posléze koeficient činí nulu s průměrným absolvováním více jak 9 let školní docházky [Dahl, a další, 2003: 113].

Pokud existuje ve státu dostatečná občanská participace na politických rozhodnutích, občané tak mohou kontrolovat veškeré státní kroky a následně na ně reagovat, formovat organizace, zájmové skupiny či hnutí, popřípadě zakládat politické strany, jež se otevřeně vyjadřují k současné situaci a zároveň mohou nabízet její řešení.

[9] Přesněji přeloženo jako představitelé pracovní síly, z ang. „labour force“.

Pokud jsou občané zastrašováni jednak formou potenciálního násilí či potlačováním jejich základních lidských práv, jednak formou politické či společenské diskreditace a pošpiňování, hrozbou ztráty zaměstnání apod., avšak mohou svobodně chodit k volbám a omezeně se tak vyjadřovat prostřednictvím hlasování k politické situaci, nelze říci, že se jedná o čistou demokracii, nýbrž o režim nedemokratický. „Podobně je systém nedemokratický tehdy, není-li k volbám připuštěna žádná skutečná opozice, anebo jsou-li její možnosti omezovány, představitelé zastrašováni, opoziční tisk podroben cenzuře nebo rušen, popřípadě bývají-li volební hlasy nějak zmanipulovány nebo dochází-li k podvodům při jejich sčítání“ [Huntington, 2008: 17]. Hranice mezi skutečnou, plnohodnotnou demokracií a demokracií jen naoko je velmi tenká a často těžce rozpoznatelná. Bohužel jsou rozsah a hloubka této práce příliš omezeny na to, abych mohla dopodrobna zkoumat veškeré příznaky a tendence nedemokratického chování ve vytyčené zemi.

1.1.1. Definice prezidencialismu

V rámci této kapitoly bych se chtěla taktéž zaměřit na definici prezidencialismu, neboť tato forma politického systému se hojně vyskytuje mimo Spojené státy v regionu Latinské Americky. Dle obecně rozšířeného argumentu nefungují prezidentské systémy dobře, jelikož mimo Spojené státy jsou země s tímto systémem značně nestabilní a neefektivní. Podle názoru Giovanniho Sartoriho jsou „až na jedinou výjimku – Spojené státy – všechny prezidentské systémy křehké a převraty a kolapsy jsou u nich na denním pořádku“ [Sartori, 2011: 96-97]. Podle G. Sartoriho se prezidentský systém řídí dvěma definujícími kritérii; „prvním kritériem prezidentského systému je přímá nebo jakoby přímá všelidová volba hlavy státu na stanovené období (jehož délka se pohybuje od čtyř do osmi let)“ [Sartori, 2011: 93]. Druhým definujícím kritériem je závislost vlády, resp. exekutivy, na prezidentovi, jenž je taktéž v čelním představitelem vlády, a není tudíž jmenována či rozpouštěna na základě hlasování v parlamentu [Sartori, 2011: 94]. Termínem „jakoby přímá“ volba myslí Sartori na příklad Argentinu do roku 1994, kdy se přechází k možnosti volby prezidenta parlamentem v případě, že žádný z navržených kandidátů neobdrží při všelidovém hlasování absolutní většinu [Sartori, 2011: 95]. V prezidentském systému navíc držitel prezidentského úřadu reprezentuje dvě funkce, jednak splňuje symbolickou funkci jakožto hlava státu, jednak je v čele výkonné složky státu [Lijphart, 1992: 119]. Prezidentské systémy jsou obecně rigidní, možnost odvolat

prezidenta z funkce je poměrně složitá a je striktně omezena na takové situace, kdy se prezident závažně provinil vůči své vlasti. Kritérium obžaloby prezidenta neboli „impeachmeant“ však není z historického i současného hlediska nezbytně obsažené v ústavách, což pak představuje o to rigidnější systém. Obecně rozšířený předpoklad, že mocenská síla prezidenta disponuje o mnoho silnější výkonnou mocí než na příklad hlava exekutivy v parlamentních systémech, není zcela pravdivý. Prezidencialismus je založený na striktním rozdělení a vyvážení mocí ve státu, což však přispívá ke konzervativnímu charakteru vlády s obtížně prosazovanými reformami. V případě, že se legislativní větev skládá převážně z prezidentových příznivců či spolustraníků, může prezident mnohem snáze naplňovat politický program, s nimž byl zvolen ve volbách. V případě vysoce roztříštěného stranického systému, zastoupeného proporčně v zákonodárném orgánu, má prezident stíženou pozici ve vyjednávání svých politických závazků, což vede k nestabilitě demokratického systému [Lijphart, 1992: 114].

Zaměříme-li se na podobu prezidentského systému v zemi vzniku, Spojených státech, je třeba si uvědomit několik specifických kontextuálních prvků, jež k tomuto určitému typu systému vedly. Dle Alexise de Tocqueville, autora díla Demokracie v Americe, jsou tři věci, jež přispěly k udržení demokracie ve Spojených státech: „první je federativní forma, která má sílu velké republiky a bezpečnost republiky malé. Druhou vidím v obecných institucích, které mírní despotismus většiny [...]. Třetí spočívá v uspořádání soudní moci, jež slouží k nápravě prohřešků demokracie“ [Tocqueville, 2000: 218]. Federativní forma Spojených států je daná historickým vývojem této země, jež měla od samotného vzniku demokratický charakter, založený na rovnocennosti všech obyvatel, jenž přetrvává dodnes [Tocqueville, 2000: 39]. Dalším specifikem této země je bipartismus, kdy politická scéna je rozdělená na dvě dominantní politické strany, stranu Republikánskou a Demokratickou, čili nedochází k roztříštěnosti politické scény na několik ideologických proudů jako v případě většiny latinskoamerických zemí, spíše dochází k rozmělnění ideologie stran jako takových. G. Sartori tvrdí, že washingtonský model prezidencialismu funguje „navzdory své ústavě, nikoli díky ní. [...] Je to dáno tím, do jaké míry se naplňují tři faktory nezbytné k jeho odblokování: ideologická bezzásadovost, slabé a nedisciplinované strany a lokálně zaměřená politika“ [Sartori, 2011: 100]. Totiž ačkoliv je stranická příslušnost ve Spojených státech důležitá, Kongres, resp. jeho členové, se v první řadě zajímají, zdali jsou jejich kroky

pozitivně přijímány voliči v daných volebních obvodech, až pak přichází na řadu stranická příslušnost.

Mimo jiné Spojené státy disponují poměrně propracovaným systémem brzd a rovnováh, jež zamezuje potenciálnímu zneužití či ovlivnění moci napříč jednotlivými institucemi. Charles L. Montesquieu stejně jako Tocqueville vyzdvihuje mravní charakter Spojených států, jež podle něj ustanovuje osobitý ráz celého národa. „Zákony řídí činy občanů, kdežto mravy řídí činy lidí [...], proto se mravy nesmí měnit násilně," [Montesquieu, 2003: 346]. Jedna z mravních zásad je na příklad princip svrchovanosti lidu, mimo jiné i striktní dodržování zákonů všech občanů, neboť „ten, kdo dnes není součástí většiny, bude možná zítra patřit do jejích řad a bude brzy mít příležitost vyžadovat stejné respektování vůle" [Tocqueville, 2000: 183]. Oba dva autoři také zdůrazňují faktor náboženství, jenž notně přispívá k udržení demokratického charakteru Spojených států. Dle Montesquieu je duch národa tvořen nejen způsobem vlády, minulostí, mravy a zvyky či podnebím, ale i náboženstvím [Montesquieu, 2003: 339]. Tocqueville na druhou stranu podtrhává funkci víry jakožto nestranného aktéra, a tudíž „náboženství, které se u Američanů nikdy přímo nevměšuje do řízení společnosti, musí být považováno za hlavní z jejich politických institucí" [Tocqueville, 2000: 223]. Funkčnost amerického modelu prezidencialismu však více než na teoretickém základu, jenž má mnoho slabých míst, které by snadno mohly vést k oslabení systému, stojí na jeho praktickém vykonávání. „Americký systém funguje, protože se Američané rozhodli, že fungovat bude. Je to právě tak prosté a právě tak složité," [Sartori, 2011: 102] píše ve své publikaci Giovanni Sartori.

1.2. STANOVENÍ PODMÍNEK NEZBYTNÝCH PRO NAPLNĚNÍ DEMOKRACIE

Podle Samuela Huntingtona „neexistuje žádný jednotlivý faktor, který by postačoval k vysvětlení demokratického vývoje buď ve všech zemích, anebo v jedné konkrétní takové zemi" [Huntington, 2008: 45]. Huntington dále tvrdí, že demokratizace je založena na souběhu příčin, které se však v jednotlivých případech od sebe odlišují, také jednotlivé demokratizační vlny [10] vznikají z odlišných, nijak

[10] Termín „demokratizační vlna" poprvé použil Samuel Huntington ve své knize Třetí vlna. „Termínem „demokratizační vlna" se označuje skupina přechodů od nedemokratických vládních režimů k režimům

nesouvisejících příčin [Huntington, 2008: 45-46]. Ostatní politologové však na základě analýzy demokratických režimů dokázali zformulovat několik kritérií, jimiž se demokracie vymezuje a bez nichž by nebylo možné daný režim označit za demokratický. Robert A. Dahl navrhl ve své publikaci několik určujících kriérií, kterými se vyznačuje polyarchie, de facto moderní demokracie. Těmi jsou právo volit, právo být zvolen, právo politických lídrů ucházet se o podporu a hlasy voličů, svobodné a spravedlivé volby, svoboda shromažďování, svoboda projevu, volný přístup k alternativním zdrojům informací a instituce utvářející veřejnou politiku, jež závisí na hlasech a výrazech preference [Lijphart, 1999]. De facto se jedná o samá kritéria, jež byla považována za základní pilíře definice demokratického režimu. Liberální demokracie vyžaduje tyto složky pro plně funkční systém:

> *„Řízení státu a klíčových rozhodnutí spočívá v rukou volených zástupců, armáda je plně podřízena autoritě těchto volených civilních představitelů, výkonná moc je ústavně omezena autonomní mocí jiné vládní instituce; volební výsledky jsou vždy nejisté, s výraznými opozičními hlasy a s předpokladem stranické alternace ve vládě; kulturní, etnické, náboženské a jiné menšinové skupiny mohou vyjadřovat své zájmy, mluvit svým jazykem a praktikovat svou kulturu; občané mají několikanásobné, nepřerušené kanály určené pro vyjádření svých názorů a pro zastoupení svých zájmů a hodnot; jsou k dispozici alternativní zdroje informací, k nimiž mají občané neomezený přístup; občané jsou oprávněni svobodou vyznání, právem na názor, na diskuzi, svobodou projevu, publikování, shromažďování a právem na protest či na petici; všichni občané si jsou rovni před zákonem; svobody jednotlivců nebo skupin jsou účinně ochráněny nezávislou, nediskriminační soudní mocí, jejíž rozhodnutí jsou uplatňovaná a respektovaná; v neposlední řadě právní řád chrání občany státu před neoprávněným zadržením, vyhnanstvím, terorem či mučením“* [Dahl, a další, 2003: 35].

Freedom House svůj každoroční průzkum míry demokracie a svobody ve světě zakládá na numerickém hodnocení na základě dvou širších kategorií, jimiž jsou politická práva a občanské svobody. V rámci politických práv se pak zaměřuje na tři subkategorie: volební proces, politický pluralismus a participaci na výkonu vlády. Hodnocení míry občanské svobody spočívá na čtyřech subkategoriích: svobodě projevu a víry, právu na sdružování a organizace, právním řádu a na osobní autonomii a právech jednotlivce [Freedom House, 2013: 32]. Freedom House na základě těchto kritérií klasifikuje země do skupin členících se na státy svobodné, jež lze identifikovat jako demokracie liberální i volební, pak na částečně svobodné, splňující podmínky často jen

---

demokratickým, k nimž dochází v nějakém ohraničeném časovém období. […] Součástí takové vlny bývá obvykle liberalizace nebo částečná demokratizace politických systémů“ [Huntington, 2008: 24].

pro podmínky volební demokracie, a nakonec nesvobodné, které vykazují nedemokratický režim [Freedom House, 2013: 28].

Vzhledem ke komplexnosti a složitosti získávání údajů potřebných pro detailní analýzu demokratického režimu je tato práce nucena se omezit na ta kritéria, jež jsou obecně zjistitelná a ověřitelná na základě verifikovaných zdrojů. Těmi jsou jednak ústavní dokumenty jednotlivých států, odborné články a publikace týkající se dané problematiky, jednak dokumenty a studie vytvořené Organizací spojených národů či jinými nadnárodními organizacemi, dalšími nevládními organizacemi typu Freedom House či jednotlivé projekty související s výzkumem demokratického rázu státu, na příklad projekt Latinobarómetro. V této studii se tudíž zaměříme na zjistitelná kritéria, jež byla vytyčena výše jako esenciální pro zajištění efektivního fungování liberální demokracie, tj. demokracie úplné, jejíž občané jsou svobodní a disponují značnými právy. Těmito základními kritérii, shromážděnými kompilací a výběrem kritérií uvedených výše v této práci, podle nichž posléze dojde ke zhodnocení míry demokratického charakteru Argentiny, jsou:

1. Podmínka všeobecných, tajných, svobodných a častých voleb, jejichž výsledek není nijak zmanipulován či jinak ovlivněn ve prospěch či neprospěch určité strany či kandidáta.

2. Státní instituce, do kterých mají možnost všichni dospělí občané volit a být voleni, disponují přiměřenou autonomní mocí a jsou od sebe dostatečně rozděleny tak, aby se předešlo zneužití moci ve prospěch určité státní složky.

3. Armáda jakožto nevolená instituce moci je podřízená volenému orgánu, jehož nařízení respektuje a řídí se jimi.

4. Ústavně jsou zajištěny základní občanské svobody a lidská práva, jimiž jsou mimo jiné svoboda projevu (bez hrozby trestu či postihu), právo na vzdělání a důstojný život, svoboda shromažďování a svoboda sdružování se do organizací a zájmových či politických skupin.

5. Občané mají volný přístup k alternativním zdrojům informací, které nejsou nijak omezovány či cenzurovány a které se mohou svobodně vyjadřovat k politickému či společenskému dění ve státě.

6. Soudní moc představuje nezávislý orgán, který dbá na dodržení právního řádu státu a jehož rozhodnutí jsou všeobecně přijímána a uplatňována. Rovněž platí pro všechny obyvatele stejně a bez výjimky právní řád a zákony dané země, tudíž si jsou občané před zákonem politicky rovni.

7. Kulturní, náboženské, etnické či jiné menšinové skupiny disponují právy na sebeurčení, jazyk a na výkon kulturních zvyklostí, nejsou nijak diskriminovány a jsou integrovány do společnosti.

8. V oblasti politické soutěže se ve volbách mohou účastnit všechny politické strany i kandidáti, jejichž politický program nijak nerozporuje s ústavou státu a kteří zároveň disponují rovnými podmínkami pro zisk hlasů voličů. Mimo volební období neúspěšní aktéři formují opozici, v rámci které mají právo se svobodně vyjadřovat k vládní situaci, aniž by byli veřejně kompromitováni či jinak znevýhodňováni.

9. V neposlední řadě se občanství vztahuje na všechny dospělé obyvatele země.

2. PŘÍPADOVÁ STUDIE: ARGENTINA

Argentina představovala jednu z nejúspěšnějších latinskoamerických zemí na konci 19. a na počátku 20. století z hlediska ekonomického vývoje. Právě v této době se stala největším světovým vývozcem pšenice, masa, kukuřice a lnu [Camilión, 1990: 7]. Argentina tehdy patřila mezi nejvíce sofistikované země Latinské Ameriky, jejíž vzdělanostní stupeň a gramotnost obyvatelstva dosahovaly značné úrovně [Camilión, 1990: 5]. Avšak události 20. století, jež se odehrály na latinskoamerickém kontinentu, znamenaly pro Argentinu obrovský ekonomický úpadek a značnou politickou nestabilitu doprovázenou neúspěchy demokratického procesu, přechody k autoritativnímu režimu a četnými pokusy o uzurpaci moci. Je téměř neuvěřitelné, že se Argentina kolem roku 1930 pyšnila jednou z nejvyšších životních úrovní na světě, dlouhodobým konstitucionalismem a značným stupněm společenského rovnostářství [Viola, a další, 1985: 198].

Neútěšná ekonomická situace Argentiny na konci 80. let zatížená obrovským zahraničním dluhem dosahovala neuvěřitelných 4 900procentní inflace [Skidmore, a další, 2001: 103]. V 90. letech se Argentina z politického hlediska zmítala mezi snahami o nastolení demokratických vlád, jež byly silně nestabilní a dysfunkční, a vládou charismatických populistických vůdců, kteří překračovali své pravomoci potlačováním vlivu i funkce demokratických institucí. Faktory, které zmiňuje Guillermo O'Donnell, jimiž jsou značná desintegrace státní struktury, stále se zvyšující fiskální schodek, politické strany stavějící svou podporu na základě otevřené kritiky vládních kroků aj. [O'Donnell, 1999: 148], nasvědčovaly neúspěchu procesu demokratizace. Nicméně na základě výsledků z výzkumu provedeného v roce 2010 nevládní organizací Latinobarometro obyvatelé Argentiny z 84 procent vidí demokratické zřízení jako nejlepší formu vlády demokracie (jež s tímto tvrzením buď „souhlasili“ nebo „naprosto souhlasili“), a to navzdory problémům spjatých s jejím výkonem[11] [Latinobarómetro, 2010].

[11] V daném výzkumu Latinobarómetro byly na otázku (v aj. překladu): „democracy may have problems but it is still the best form of government: Churchill's Quote“ za možné odpovědi uvedené tyto: naprosto souhlasím, souhlasím, nesouhlasím a zcela nesouhlasím. Výzkum započal v roce 2002 a každoročně se opakuje, s přibližně stejným počtem respondentů čítajícím 1150 lidí. Více informací na: <www.latinobarometro.org/latino/LATAnalize.jsp>.

V následujících podkapitolách tudíž identifikujeme podrobnější kontext politického systému Argentiny, který do značné míry determinuje a objasňuje deficitní formu demokracie v Argentině. Zaměříme se jak na historický vývoj země od doby kolonizacce po vyhlášení suverénního státu, tak i na socioekonomické souvislosti společně s vývojem ústavního systému. V neposlední řadě je nezbytné podrobit analýze nejvýznačnější politické strany, které zejména ve dvacátém století představovaly hlavní aktéry v exekutivním i legislativním procesu.

1.1. HISTORICKÝ VÝVOJ ZEMĚ

1.1.1. Dosažení nezávislosti

Argentina do roku 1776 spadala pod místokrálovství Peru, administrativní součást tzv. španělské Ameriky, čímž pro něj a zejména pro Španělské království tvořila významný ekonomický zdroj v oblasti obchodu s bavlnou, pšenicí a výrobků z kůže [Skidmore, a další, 2001: 68]. Argentina na svém území totiž disponovala úrodnými nížinami zvané *pampas*, jež z Argentiny učinily velmoc v rámci zemědělského a pasteveckého zboží [Skidmore, a další, 2001: 43-44], což na poměrně dlouhou dobu pozitivně ovlivnilo růst argentinské ekonomiky.

Nezávislosti dosáhla Argentina spolu s dalšími latinskoamerickými zeměmi ve 20. letech 19. století, za což se zasloužil zejména Simon Bolívar (1783 – 1830) [Smith, 2005: 21]. Avšak nově konstituované nezávislé státy čelily zejména do poloviny století problematice v podobě slabého, decentralizovaného státu, jenž nedisponoval značnou mocí [Smith, 2005: 20]. Poměrnou autonomní mocí se vyznačovaly tzv. *haciendas*, velkostatky, které de facto vytvářely samostatné venkovské komunity, řízené vlastníky těchto pozemků [Skidmore, a další, 2001: 22], jež byli označováni kvůli svému evropskému původu či kořenům za *creoles*. Tito velkostatkáři se tak později přímo podíleli na vládě, což zapříčiňovalo mírnou soutěž mezi politickými stranami, jež de facto reprezentovaly rozdílné názorové platformy argentiské aristokracie [Skidmore, a další, 2001: 46].

V době nově nabyté nezávislosti však bylo třeba značně politicky fragmentovanou a politicky decentralizovanou Argentinu sjednotit, o což se postaral velkostatkář a *caudillo* Manuel de Rosas. De Rosas implementoval formu integrační

diktatury, což zmírňovalo dostředivé tendence vojenských představitelů, tzv. *caudillismo*, a zároveň nastolilo hegemonii národního státu [Smith, 2005: 22]. Vojenští představitelé, stejně tak i armáda, dosahovali vysokého stupně institucionílní autonomie [Skidmore, a další, 2001: 82]. Výrazná nezávislost armády byla způsobena faktem, že „nově ustanovené vlády si udržely z předešlého zřízení právní neschopnost pro mestizos[12] a další příslušníky smíšené krve. (...) Důsledkem toho tak existovala pouze jedna cesta pro muže daného původu uspět, a to prostřednictvím armády, z níž přešli do politiky“ [Skidmore, a další, 2001: 38]. Tudíž vznik armád ve většině latinskoamerických zemích výrazně ovlivnil sociální uspořádání společnosti, jelikož představovaly jedinou šanci pro zisk politické kariéry založené ne na původu, nýbrž na individuálních schopnostech a talentu [Skidmore, a další, 2001: 38]. Ozbrojené síly hrály především ve dvacátém století určující roli jakéhosi moderátora politického vývoje v Argentině právě kvůli svému speciálnímu statutu a poměrně vysoké kredibilitě v očích obyvatel. Avšak tento faktor představoval významnou překážku pro nastolení pravého demokratického režimu v Argentině, a to bez jakéhokoli zásahu do politického systému a jeho regulace ze strany armádních složek.

1.1.2. Vývoj ve dvacátém století do roku 1966

Argentina byla úzce ekonomicky spjata zejména v 19. a 20. století s Velkou Británií. Před rokem 1913 vlastnili britští investoři v Latinské Americe přibližně dvě třetiny z celkového zahraničního vkladu. To také vedlo k faktu, že kontrola klíčových sektorů latinských ekonomik byla více méně v rukou zahraničních investorů [Skidmore, a další, 2001: 44]. Podle H. S. Fernse byla ekonomická provázanost Argentiny a Velké Británie nejvýznamnější mezi lety 1806 a 1914 [Ferns, 1953: 60], tedy déle než jedno století. Británie tak nepřímo ovlivňovala i ráz společnosti jako takové. Provázanost Argentiny s Velkou Británií a severoatlantskými industriálními státy se projevovala na příklad i na bankovním systému Argentiny, jelikož argentinská banka byla založena na principech anglické Bank of England [Ferns, 1953: 68] a bankovní systém byl svázaný s tzv. zlatým standardem [Skidmore, a další, 2001: 72]. Co se týče demografického složení, v roce 1914 tvořili přibližně 30 procent populace obyvatelé cizího původu (pro

[12] Termín *mestizo*, česky mestic, je hojně používán právě v oblasti Latinské Ameriky a to jako označení pro osobu, jejíž předkové jsou smíšeného původu, zejména kombinací původu evropského a latinskoamerického.

srovnání v té době v USA tvořili cizinci pouze 13 procent populace) [Skidmore, a další, 2001: 71]. Zároveň tato skupina disponovala značnou ekonomickou silou na rozdíl od původních obyvatel Argentiny. Z ekonomického hlediska Argentina na začátku 20. století, zejména ve dvacátých letech, vyráběla přinejmenším padesát procent průmyslových výrobků vyprodukovaných v celé Latinské Americe [Camilión, 1990: 10]. Argentina tak představovala značnou ekonomickou dominantu Latinské Ameriky s vysokým meziročním růstem hrubého domácího produktu, který činil mezi lety 1860 a 1914 ne méně než 5 procent [Skidmore, a další, 2001: 72].

Začátkem dvacátého století, konkrétně v roce 1912, byl přijat zákon pozměňující volební právo. Tímto nově schváleným zákonem se voleb mohl účastnit každý muž starší 18 let a volby byly tajné a povinné [Skidmore, a další, 2001: 80]. Rozšíření volebního práva na početnou skupinu obyvatel, jež do té doby byla více méně nezastoupená v politickém procesu rozhodování, tak zapříčinilo i vznik nových politických stran. Tento volební zákon taktéž otevřel cestu do politiky zejména střední třídě, jež zformulovala středostavovskou Radikální stranu, která v roce 1916 následně vyhrála volby [Skidmore, a další, 2001: 50]. Tudíž občanství, jež bylo do té doby výlučně exkluzívní a uznávané pouze elitě kreolů, vylučující z podílu na vládě lidové masy a původní obyvatelstvo [Smith, 2005: 20], najednou zahrnovalo notnou část argentinské populace. Ačkoliv Argentina vykazovala před rokem 1930 stále pozitivní ekonomický růst, s krachem na New Yorské burze v roce 1929 se projevila ekonomická provázanost a do značné míry závislost Argentiny na západních industriálních státech, což zapříčinilo propad argentinské ekonomiky. V roce 1930 koalice vojenských představitelů a civilních aristokratů sesadila dosavadního prezidenta Yigoyena a prohlásila jeho vládu za ilegitimní [Skidmore, a další, 2001: 82]. V tomto roce generál Jose Felix Uriburu ustanovil první vojenskou vládu v historii Argentiny. Od této chvíle se v tomto století objeví ještě mnoho režimů, jež získaly moc vojenským převratem. Vojenské režimy byly nastoleny mezi roky 1930 a 1932, 1943 a 1945, 1955 a 1958, 1966 a 1973 a poslední vojenský převrat trval od roku 1976 do roku 1983 [Santibañes, 2007: 620]. Mezi lety 1930 a 1945 (a de facto až do roku 1983) docházelo běžně k volebním podvodům, politické strany se zdržovaly voleb, dělnická třída nebyla dostatečně politicky reprezentována a čím dál více byly častější vojenské intervence do politického procesu [Webb, a další, 2007: 213].

V roce 1946 probíhaly nové volby, v nichž již kandidoval Juan Perón, původem ze střední třídy, jenž se zaměřil ve svém politickém programu na dělnickou třídu, ve které viděl silného politického spojence. Perón volby vyhrál se získanými 54 procenty, a to i navzdory neskrývanému nesouhlasu ze strany Spojených států, jež Peróna kritizovaly za profašistické sympatie [Skidmore, a další, 2001: 86]. Obdobné vítězství stran s širokým lidovým mandátem ve volbách v letech 1945 a 1946 nastalo i v okolních zemích, Kolumbii, Peru a Venezuele, avšak v žádné z těchto zemích včetně Argentiny se demokratická praxe dlouhodobě neudržela a již počátkem 50. let ve všech zmíněných zemích vládly diktatury [Huntington, 2008: 27]. Juan Perón vládl v letech 1946 a 1955, přičemž v roce 1951 díky reformované ústavě byl Perón znovuzvolen 67 procenty hlasů, což v té době představovalo 6,9 milionů voličů [Skidmore, a další, 2001: 87]. Nicméně během těchto voleb byli perónisté obviněni z gerrymanderingu[13], z úmyslného zabraňování opozici přístupu k médiím a potlačování politických shromáždění opozice [McGuire, 1995: 201].

Juan Perón byl v roce 1955 donucen opustit presidentský post občansko-vojenským pučem [Webb, a další, 2007: 213] a v čele vlády se střídaly především vojenští představitelé. Mezi lety 1955 a 1966 docházelo k naprosté dysfunkci politických stran jakožto reprezentantů občanů v politickém systému, jelikož více méně plnily roli přisluhovačů armádě, přičemž doufaly v náklon vojenské vlády ve svůj prospěch, čímž by mohly obdržet důležité pozice ve vedení státu [McGuire, 1995: 219]. Taktéž vláda Radikální strany (Unión Cívila Radical, UCR), která se dostala k moci v letech 1958-62 a 1963-66, postrádala legitimitu a politická reprezentace perónistů v té době byla v rukou hnutí odborů [Webb, a další, 2007: 213-214], jelikož Perónistická strana byla oficiálně označena za nelegální. V roce 1958 se vlády ujal Frondizi, jenž byl armádou donucen přijmout ekonomickou „terapii šokem“ nastavenou Mezinárodním měnovým fondem [Skidmore, a další, 2001: 91]. Frondizi byl vystřídán v roce 1963 (nepočítaje krátké vládnutí prozatímního prezidenta z UCR José María Guido) prezidentem z Radikální strany, jímž byl Arturo Illia. Ten však působil v čele vlády pouhé tři roky, jelikož v roce 1966 byl svržen [Camilión, 1990: 9] a na místo něj byl nastolen znovu vojenský režim.

[13] Gerrymandering pochází z angličtiny a znamená to cílené manipulování s hranicemi volebních obvodů ve prospěch jedné politické strany nebo jednotlivce.

1.1.3. Byrokraticko-autoritativní systém

V roce 1966 byl na post prezidenta dosazen generál Juan Carlos Onganía, jenž nastolil zcela nový typ režimu, později označený O'Donnellem za byrokraticko-autoritativní. Onganíova vláda v prvé řadě pozastavila činnost kongresu, vyhnala příslušníky opozice z univerzit, potlačovala dělnická hnutí a měla v úmyslu přímo kontrolovat společenský život občanů [Skidmore, a další, 2001: 94]. Byrokraticko-autoritativní systém avšak nevznikl jen v Argentině, v 60. letech byl implementován i vojenskou vládou v Brazílii [Huntington, 2008: 28]. Tyto režimy většinou byly reakcí na často vážné ekonomické krize, mnohá vzepětí lidové mobilizace, či na zvyšující se násilí [O'Donnell, 1999: 63-64]. O'Donnell identifikuje byrokraticko-autoritarivní systém na základě mnoha charakteristik::

1. Primární společenskou základnu tvoří výlučně příslušníci vyšší střední třídy;
2. z institucionálního hlediska se zaměřuje především na normalizaci ekonomiky a politicky se snaží deaktivovat občanský sektor;
3. politické vyloučení občanského sektoru se vztahuje na potlačení občanských práv a povinností, likvidaci institucí politické demokracie, zákaz apelace na lid jakožto na *pueblo* či třídu a snahu obecně eliminovat organizace a sdružení;
4. je to také systém ekonomického vyloučení občanského sektoru, přičemž prosazuje systém kapitalistické akumulace, z čehož profitují zejména oligopolní jednotky;
5. v rámci snahy o zprivatizování společnosti odpovídá za vzrůstající transnacionalizaci produktivní sféry;
6. obecně má za cíl zablokovat veškeré cesty přístupu k reprezentaci občanského a třídního zájmu [O'Donnell, 1999: 38-39].

Samotný termín „byrokratický" byl běžně používán pro zdůraznění specifických vlastností autoritativního systému na vysoké úrovni modernizace, jenž se mimo jiné vyznačoval i klíčovou rolí rozsáhlého veřejného a soukromého administrativního systému [Remmer, a další, 1982: 4-5]. Značným problémem těchto typů režimů je to, že ozbrojené síly, jeho centrální aktér, mají sklon představovat nejvíce nacionalistickou a nejméně kapitalistickou státní instituci [O'Donnell, 1999: 41], což následně vede k pochybnostem některých představitelů armády o významu řízení státu vojenskou složkou. V praxi Onganíova vláda „znamenala politické selhání, neboť ačkoliv to přivedlo poválečnou Argentinu ke snad nejúspěšnějšímu ekonomickému stabilizačnímu

programu, naprosto to selhalo ve vytvoření široce založené politické koalice“ [Skidmore, a další, 2001: 95]. Kombinace faktorů, jimiž byly na příklad strach střední vrsty, shromažďování pracující třídy a násilná opozice maximalistů[14], přispěly v letech 1971 a 1972 k vážné ekonomické krizi a dramatickému nárůstu násilí [O'Donnell, 1999: 125]. Nově nastupující president Alejandro Lanusse v roce 1971 na základě předešlých událostí vyhlásil volby na rok 1973, zlegalizoval stranické aktivity a povolil perónistům představit svou kandidátku pod novým jménem Partido Justicialista (PJ) [McGuire, 1995: 217].

Po turbulencích roku 1973 byly vyhlášeny nové volby, ve kterých Perón se svou manželkou Isabel jakožto kandidátkou na viceprezidentku s přehledem vyhrál nad kandidátem Radikální strany Ricardem Balbínem [McGuire, 1995: 218]. V roce 1976 však Perón umírá a v pozici prezidenta ho nahrazuje Isabel [Skidmore, a další, 2001: 96]. Vzhledem ke značným nedostatkům jejích zkušeností, vzrůstající inflaci a ke stupňujícím se násilnostem se v roce 1976 chopila moci znovu vojenská diktatura [McGuire, 1995: 219]. Armáda tak prostoupila argentinskou společnost o mnoho více než před rokem 1973 a vedle zrušení Všeobecné konfederace práce se vojenští aktéři zmocnili i takových institucí jako je sport nebo charita [Skidmore, a další, 2001: 99]. V roce 1977 tak Amnesty International podala zprávu o stavu Argentiny, kde se nacházelo kolem pěti až šesti tisíci politických vězňů a nevyčíslitelně mnoho těch, jejichž počet se odhaduje od tří do třiceti tisíc, kteří byli uneseni nebo zmizeli během předchozích dvou a půl let [Amnesty International, 1977: 18].

1.1.4. Znovunastolení a konsolidace demokratického režimu

Vztah mezi politickými stranami a vojenským režimem se rapidně zhoršil v roce 1981, kdy generál Galtieri nahradil generála Violu. V té době se Argentina zmítala v ekonomické krizi způsobené nadhodnocenou měnou a sníženými tarify importu, což vedlo ke kolabsu místního průmyslu a posléze i ke krachu bank a zároveň vzrůstala nechuť veřejnosti vůči porušování lidských práv [McGuire, 1995: 220]. Ve snaze odpoutat pozornost lidu od neútěšné situace v Argentině se Galtieri rozhodl zaútočit na

[14] Maximalisté podle O’Donnella představují opozici, která není ochotná vyjednávat s žádným sektorem byrokraticko-autoritativního systému a tradičně označuje jakoukoliv liberalizaci režimu za past a za zradu mírnější opozice, tudíž není pokládána za pravou, demokratizační opozici [O'Donnell, 1999: 116].

ostrovy Malvíny, jež v té době patřily pod správu Velké Británii. Za cíl bylo apelovat na národní hrdost a získat tak čas na řešení interní situace státu. Zkraje dubna roku 1982 zaútočila argentinská jednotka na Falklandské ostrovy [Skidmore, a další, 2001: 100], doufající v nezájem Velké Británie o ostrovy. Galtieri se domníval, že vláda Margaret Tchatcher upřednostní vyjednávání před vojenskou akcí [Santibañes, 2007: 617], což se však nestalo, britská vojska opět obsadila ostrovy a Argentina tak utrpěla vojenskou porážku, jež de facto předznamenala ukončení vojenského režimu. Nastupující generál Bignone na místo Galtieriho přislíbil civilní volby na rok 1983 [Huntington, 2008: 145], ve kterých zvítězil vůdce Radikální strany Raúl Alfonsín s 51,75 procenty hlasů. Radikálové rovněž získali většinovou kontrolu ve sněmovně [Llanos, a další, 2010: 58].

Argentina se během 80. let zmítala v obtížné ekonomické situaci, kdy obzvláště inflace rapidně stoupala z 627 procent v roce 1984 na 700 v roce 1985 [Skidmore, a další, 2001: 102]. Alfonsínova vláda následkem zhoršujících se ekonomických ukazatelů a vzrůstajícího tlaku ze strany odborů a obchodního sektoru neprošla v polovině svého funkčního období, tj. v roce 1987, volebním testem, čímž ztratila kontrolu nad dolní komorou parlamentu [Llanos, a další, 2010: 59]. V roce 1989, kdy se měly uskutečnit nové prezidentské volby, inflace raketově vzrůstala, což hrálo do karet perónistům a vyústilo to ve vítězství C. Menema. V červenci téhož roku se ujal prezidentského mandátu a ihned inicioval jeden z největších privatizačních programů nastupující neoliberalistické tendence 90. let [Llanos, a další, 2010: 62]. Menem tím, že přijal protržní opatření, se naprosto odklonil od tradičního směřování perónistů, jež zastávalo státní zásahy do ekonomiky, znárodňování a politiku přerozdělování na základě fiskálních výdajů [Webb, a další, 2007: 230]. Dalším ekonomickým krokem v duchu protržního směřování bylo založení hospodářské asociace MERCOSUR s cílem vytvořit společný trh pro jihoamerické země v roce 1991, jejíž hlavními iniciátory byli právě Menem a jeho brazilský protějšek, Fernnando Collor de Mello [Weyland, 2004: 140]. Jako podmínka pro vstup do této organizace, a tudíž pro implementaci protržních reform a snížení celních překážek, bylo ustanoveno zachování soutěživého civilního vládnutí [Weyland, 2004: 140]. Navzdory ekonomickému úspěchu prezidenta Menema je nutno říci, že po dobu jeho vládnutí došlo ke značnému snížení kvality demokracie, neboť Menem prostřednictvím svého charismatického vedení konstantně obcházel legislativní instituci tím, že využíval možnosti prezidentského nařízení, disponující stejnou váhou jakou má zákon [Weyland, 2004: 150].

V roce 1999 nahradil Menema na postu prezidenta Fernando de la Rúa, kandidát koalice tradiční Radikální strany a středolevicového FREPASO[15] s názvem Alianza [Pérez-Liñán, 2007: 177]. Rúa se snažil nadále držet ekonomického plánu implementovaného za vlády Menema, nicméně finanční krize v Argentině a vážný hospodářský pokles v letech 2001-2002 rozpoutal masivní sociální protestní hnutí, které de facto jeho vládu svrhlo [Roberts, 2007: 12]. Během dvoudenních demonstrací a nepokojů proti vládě Rúa v roce 2001 doprovázené policejní represí přišlo o život více jak 30 lidí, přibližně 400 lidí bylo zraněno či postřeleno a více než 1 800 demonstrantů bylo pozatýkáno po celé zemi [Pérez-Liñán, 2007: 180]. Zkraje ledna roku 2002 byl na společném zasedání Kongresu jmenován Eduardo Duhalde (kandidát strany PJ, jenž prohrál ve volbách v roce 1999) novým prozatímním prezidentem do nových voleb, plánovaných na rok 2003 [Pérez-Liñán, 2007: 182]. Perónista, resp. představitel strany Partido Justicialista, bývalý guvernér provincie Santa Cruz a preferovaný kandidát Duhaldeho, Néstor Kirchner, byl prohlášen za prezidenta v roce 2003 po obdržení 22,24 procent hlasů ve druhém kole prezidentských voleb [Llanos, a další, 2010: 67]. Néstor Kirchner během své dlouhé vlády (až do roku 2007) obnovil politický řád a podařilo se mu docílit ekonomického oživení. Na rozdíl od svého perónistického předchůdce Menema se alespoň částečně vrátil zpět k centrálně plánované ekonomice po finančnímu kolabsu neoliberálního experimentu v devadesátých letech [Roberts, 2007: 12]. Nástupcem Kirchnera se stala v roce 2007 jeho žena, Cristina Fernández de Kirchner, která potvrdila svůj mandát v roce 2011, a tudíž i nadále stojí v čele Argentiny.

1.2. POLITICKÉ STRANY A STRANICKÝ SYSTÉM

1.2.1. Vznik a vývoj politických stran v Argentině

První významnější politická strana Argentiny vznikla již na konci 19. století s názvem Partida Autonomista Nacional (PAN), jež představovala volební nástroj pro velkostatkáře v oblasti pamp. Nejednalo se tudíž o masovou stranu, nýbrž o stranu kádrovou [McGuire, 1995: 203-204]. V této době již vznikalo i reformní hnutí UCR

[15] FREPASO, pocházející z Fronte País Solidario, Hnutí solidarity země, vzniklo ze sdružení menších levicových politických skupin a bývalé frakce perónistů [Llanos, a další, 2010: 62].

(Unión Cívica Radical, pozdější Radikální strana), jež však nejprve preferovalo cestu ozbrojených revolt před ucházením se o mandát ve volbách [McGuire, 1995: 205]. V této době byla založena i Socialistická strana, která ale měla malou šanci na vítězství vzhledem k jejímu voličstvu převážně tvořeném dělníky. Jejím hlavním programem bylo prosazení legislativy nakloněné pracujícím, kteří prozatím nedisponovali volebním právem [McGuire, 1995: 205]. Pozměnění volebního zákona v roce 1912 znamenalo vznik prvních masových stran vzhledem k obrovskému nárůstu počtu voličů, avšak stále značná skupina občanů nenarozených v Argentině a žen prozatím neměla právo se účastnit politiky. K moci se tak dostala Radikální strana, jež čerpala podporu zejména od starobylých aristokratických rodin, které nedokázaly profitovat na zemědělském rozkvětu, a od příslušníků střední třídy, která sice ekonomicky prosperovala, nicméně byla vyloučena z politické moci [Skidmore, a další, 2001: 79-80]. V třicátých letech také strmě vzrůstal počet organizovaného dělnictva, kterému chyběla odpovídající reprezentace mezi politickými stranami. V té době se začal prosazovat Juan Perón, jenž se v politice angažoval na podporu práv dělníků, čímž si mezi nimi získal osobní kredit. Vzestup Peróna k moci se statusem vojenského plukovníka přispěl k obecnému názoru, že sociální spravedlnosti lze docílit i bez pomoci politických stran [McGuire, 1995: 209]. Perón zaručoval argentinské pracující třídě jak materiální benefity, tak i pocit politického začlenění [Knight, 2001: 171]. V prezidentských volbách roku 1946 se stal Perón, který důrazně apeloval na národní cítění a jehož kampaň byla doprovázená sloganem „Braden[16] nebo Peron“ [Castañeda, 2006: 34], s velkým náskokem hlasů vítězným kandidátem. Perón byl klasickým představitelem populismu, resp. charismatických vůdců, kteří zaktivizují masy, zpochybňují tradiční elitu a prosazují národní autonomii v mezinárodní sféře [Roberts, 2007: 3]. Zároveň reprezentoval nově nastupující politickou elitu, střední třídu, která si dokázala vytvořit kariéru z politiky [Skidmore, a další, 2001: 81]. Paradoxně jedním z původu politické nestability dvacátých let byla i faktická neporazitelnost Peróna ve volbách, což zapříčinlo od roku 1955 pravidelný zásah armády do politických záležitostí jako prevence proti jeho znovuzvolení [Webb, a další, 2007: 230].

Po přechodu k demokracii v roce 1983 se dvěma nejsilnějšími strany staly UCR a PJ čítající dohromady 91 procent hlasů ve volbách téhož roku, což de facto

[16] Spruilie Braden zastával funkci velvyslance Spojených států v Buenos Aires, přičemž otevřeně kritizoval politiku Peróna [Castañeda, 2006: 34].

poukazovalo na dvoustranický systém [Webb, a další, 2007: 223]. V této době také politické strany plně nahradily armádu, odbory a katolickou církev ve funkci zastoupení společenských zájmů lidu [Webb, a další, 2007: 214]. Politické strany se zároveň těšily poměrné oblibě mezi občany, neboť 84 procent respondentů v roce 1984 ohodnotilo výkon politických stran pozitivně [McGuire, 1995: 223]. Jistě k tomu i přispěla situace z období byrokraticko-autoritativního režimu, kdy všechny politické strany byly zakázány a vůči jejich členům a příznivcům bylo používáno značného násilí [McGuire, 1995: 221]. Dvě nejsilnější strany se rovněž do konce devadesátých let těšily relativní stranické disciplíně [Webb, a další, 2007: 231], což v případě většiny v Kongresu pro prezidenta znamenalo usnadnění realizace programu, v opačném, častějším případě to však představovalo hlavní kámen úrazu při výkonu moci.

1.2.2. Populismus a současný stav

V devadesátých letech se vystřídalo v čele Argentiny mnoho populistických vůdců, vyznačujících se především politickou mobilizací shora dolů a napadáním privilegované vrstvy ve jménu „*pueblo*“, nejasně definovaného lidu [Roberts, 2007: 5]. Specifickými nástroji populismu pro mobilizaci a zajištění obecné podpory voličů byly na příklad navýšení mezd, štědrá fiskální politika, zaštítění distribuce či státem vedená industrializace (v případě Argentiny se jednalo o ISI[17]) [Roberts, 2007: 6]. Prezident Menem přijetím plánu konvertibility a přikloněním se k neoliberalismu vybočil z řady klasických levicových populistů, avšak s nástupem Kirchnera do čela státu se opět obnovilo tradiční levicové směřování.

Problematika latinskoamerických vlád zejména v devadesátých letech spočívala v rozporu dvou odlišných volebních složek: domácích občanů, voličů a zájmových skupin na jedné straně a zahraničních a domácích investorů se silnými vazbami na další mezinárodní aktéry na straně druhé [Weyland, 2004: 145]. Političtí vůdci tudíž slibovali svým voličům během volebních kampaní nesplnitelné, což značně snížilo obecnou důvěru ve schopnost politických stran reprezentace občanských zájmů. Role politických stran se stala minimální ve funkci zprostředkovatele diskuze o alternativním postupu a spíše se přeměnila v úlohu prostředníka politické moci dostatečné pro zajištění

[17] Import substituující industrializace, pozn. aut.

politickým lídrům institucionální účast [Webb, a další, 2007: 221]. Slabé vazby mezi stranami a jejich voliči mohou být hrozbou pro demokratickou stabilitu, jelikož v případě pocitu přehlížení zájmů tříd je zde riziko aktivizace armády jakožto usměrňovatele politického napětí vůči nežádoucí vládě [McGuire, 1995: 237-238], k čemuž hojně docházelo v minulosti. V průzkumu veřejného mínění uskutečněného v roce 2002 se osm z deseti voličů neidentifikovalo s žádnou politickou stranou či vůdcem, přičemž 87 procent se necítilo reprezentováno žádnou soudobou politickou stranou [Webb, a další, 2007: 222]. V témže roce respondenti dotazovaní na názor, zdali jsou politické strany nezbytností pro demokracii, odpověděli ve 42 procentech negativně, avšak v roce 2010 70 procent dotázaných zastávalo opačné tvrzení [Latinobarómetro, 2002]. V důsledku nenaplnění předvolebních slibů a nedostatečného zastoupení voličů znovu vzrůstá „úloha nestranických aktérů v nastavení veřejné agendy, mezi nimiž jsou média, nevládní organizace a katolická církev“ [Webb, a další, 2007: 236].

1.3. ÚSTAVNÍ SYSTÉM

V roce 1853 Ústava státu Argentiny ustanovila federální prezidentskou republiku s bikamerální legislaturou, přičemž prezident je volen voliteli na šestiletý mandát, polovina Sněmovny je obnovena každé dva roky a třetina Senátu je volena co tři roky provinciálním zákonodárným sborem [Llanos, a další, 2010: 56]. Ústava platná v tomto znění až do roku 1994 výrazně kopírovala americkou ústavu, z níž čerpala zejména federativní formu republiky a prezidentský systém. Zajímavostí této ústavy bylo nedůsledné oddělení exekutivní a legislativní větve, neboť v případě situace, kdy prezident nezískal absolutní většinu hlasů, vybíral kandidáta Kongres [Llanos, a další, 2010: 17]. Dalším důkazem oslabení výkonné moci legislativní složkou byla možnost obžalovat prezidenta při souhlasu dvoutřetinové většiny poslanců či přímo jeho odvolání dvěma třetinami senátorů [Seffarero, 1997: 42]. President Perón se již v roce 1949 snažil o přijetí nové ústavy, jež by dávala větší moc do rukou prezidenta. Hlavními prvky změny měly být přímé volby prezidenta, umožnění znovuzvolení do prezidentské pozice a zaručení jistých pravomocí, jimiž byly na příklad povolání do zbraně a vyhlášení stavu ohrožení bez intervence Kongresu [Lijphart, 1992: 131]. Tento návrh byl však smeten ze stolu nastupujícím vojenským režimem. V období autoritářského

režimu navzdory nezměněné ústavě z roku 1853 fakticky neexistoval právní systém, jenž by garantoval efektivitu práva a zaručoval by taková práva občanům a uskupením, jako je vystoupení proti vládcům, státnímu aparátu nebo jiným představitelům zastávajícím přední pozice ve společenské nebo politické hierarchii [O'Donnell, 1999: 142].

V roce 1972 v rámci ekonomické a nastávající společensko-politické krize vydala vojenská vláda nařízení o reformě ústavy, jež pak platila mezi lety 1973 a 1976. Tato nařízení zkracovala prezidentský mandát na čtři roky, nicméně povolovala znovu se o mandát ucházet, sjednotila všechny volební procesy a zlepšila některé parlamentní mechanismy [Lijphart, 1992: 131]. Asi nejdůležitější reforma ústavy proběhla v roce 1994 za vlády prezidenta Menema, která mimo jiné trvale ustanovila prezidentský mandát na čtyři roky, přičemž v polovině svého úřadu musí hlava státu čelit volbám kvůli obnovení poloviny sněmovny a přímo volené jedné třetiny senátorů, zároveň nová ústava povolila možnost znovuzvolení [Llanos, a další, 2010: 56-57]. Podle článku 88 Ústavy v případě nemoci, úmrtí, rezignace či sesazení prezidenta a viceprezidenta Kongres určuje veřejného činitele, jenž bude vykonávat prezidentský mandát do odvolání stavu neschopnosti prezidenta či viceprezidenta, popřípadě do nových prezidentských voleb [Argentina, 1994: 11] Tato možnost byla využita na příklad v roce 2001, kdy na místo prezidenta de la Rúa, jenž odstoupil v prosinci, dosadil Kongres prozatimního prezidenta, guvernéra San Luis, Adolfa Rodríguez Saáa a později ho nahradila dalším dočasným prezidentem, senátorem Eduardem Duhaldem [Llanos, a další, 2010: 66]. Značná politická a ekonomická krize vystupňovaná událostmi v prosinci 2001 vedla ke stanovení celkem pěti prezidentů Kongresem během dvou týdnů [Webb, a další, 2007: 216].

Od roku 1983, tj. od přechodu k demokracii, Argentina prodělala čtyři případy rezignace prezidenta: demise Alfonsína v roce 1989, prezidenta de la Rúa v roce 2001, Rodrígueze Sáa taktéž v roce 2001 a posléze Duhaldeho v roce 2003 [Llanos, a další, 2010: 19]. Další zajímavostí argentinského politického systému je fakt, že od roku 1983 do března 2001 docházelo k přeskupení vládního kabinetu každé dva měsíce [Webb, a další, 2007: 232]. Obecně prezidentské systémy v Latinské Americe často selhávají na neschopnosti prezidenta a jeho kabinetu splnit program, díky němuž obdržel prezidentský mandát. Ačkoliv prezidenti disponují značnou pravomocí pro inicializaci dané politiky, těžko shání dostatečnou podporu pro její realizaci [Lijphart, 1992: 112].

Z historického hlediska, pokud pomineme období Perónových, měl většinu v obou komorách Kongresu pouze prezident Frondizi (1958-1962) [Sartori, 2011: 109]. Z důvodu problematiky prosazení programových bodů v Kongresu, v němž ve značné míře působí opozice a obecně programově nevyhranění straníci, je prezident často nucen přejít k nástrojům, jimiž může docílit své politiky. Mezi tyto možnosti uvádí Arend Lijphart „pokus obejít Kongres, což však silně podkopává beztak křehké základy demokracie a může to vést až k vojenské intervenci. Za druhé může prezident požadovat ústavní reformu za účelem obdržení větších pravomocí. Jako další možnost je pokus o sestavení vládní koalice, což je však v případě prezidentského systému nesmírně složité a často málo pravděpodobné. V neposlední řadě se může prezident rozhodnout podplatit jednotlivé politiky z opozice“ [Lijphart, 1992: 114-115]. Všechny tyto nástroje, ke kterým je prezident de facto dohnán nastoleným nefunkčním systémem, jsou buď nepravděpodobné nebo nedemokratické, což způsobuje značný pokles kvality demokratického režimu. V rámci článku 99 odstavce 3 Ústavy Argentinské republiky je prezident opravněn „vydávat nařízení v případě nutnosti a naléhavosti, jež by měla být rozhodnuta na základě obecného souhlasu ministrů, kteří by tato nařízení společně s vedoucím vládního kabinetu měli kontrasignovat“ [Argentina, 1994: 12]. Fakticky tato nařízení byla v minulosti často zneužívána prezidentem k obejití Kongresu, což vážně narušuje rozdělení jednotlivých mocí. V období let 1853-1873 bylo podepsáno pouze 15 těchto nařízení, zatímco během vlády Menema došlo k vydání 36 nařízení ve dvanácti měsících od července 1989 a za pouhý rok od zvolení Kirchnera v květnu 2003 bylo podepsáno až šedesát šest takovýchto nařízení [Webb, a další, 2007: 230-231].

Co se týče dalšího ústavního ustanovení politické moci, legislativní složka je v rukou Kongresu, jenž se skládá ze dvou sněmoven, Sněmovny národu a Sněmovny senátorů pro provincie a pro město Buenos Aires [Argentina, 1994: 5]. Poslanecká sněmovna se skládá ze zástupců přímo volených lidem zastávajících čtyřletý mandát, přičemž mohou být znovu zvoleni. Dolní sněmovna je jednou za dva roky z poloviny obměněna [Argentina, 1994: 5-6]. Senát sestává ze tří senátorů z každé provincie (a ze tří z Buenos Aires), jež jsou společně a přímo voleni na dobu šesti let a taktéž se mohou znovu ucházet o mandát. Senát se každé dva roky obnovuje z jedné třetiny [Argentina, 1994:6]. Federální systém země zahrnuje celkem dvacet čtyři volebních obvodů, což se shoduje s dvaceti třemi provinciemi a autonomní vládou města Buenost Aires [Webb, a další, 2007: 225].

1.4. SOCIOEKONOMICKÉ POMĚRY

1.4.1. Ekonomické poměry

Faktory, jako jsou ekonomický vývoj, zejména jeho nastolení v době kolonizace Španělskem, snaha ho přizpůsobit aktuální době a poměrná nestabilita ekonomiky doprovázená značnými výkyvy, výrazně ovlivňovaly politické dění v Argentině. Na základě pozorování historického vývoje lze s jistotou říci, že špatné ekonomické a socioekonomické chování může způsobit nezdar a odstoupení prezidenta [Llanos, a další, 2010: 8].

Vrátíme-li se do období devatenáctého a začátku dvacátého století, Argentina prodělávala ekonomický úspěch, a to zejména vývozem zemědělských plodin do severoatlantského průmyslového světa [Skidmore, a další, 2001: 70]. Po vyhlášení nezávislosti Argentiny byl založen bankovní systém na principech anglického, ustanovil se pevný peněžní standard a došlo k celostátnímu znárodňování, přičemž pozemky byly zpětně pronajatelné [Ferns, 1953: 68]. V devatenáctém století byla argentinská ekonomika velmi zpřízněna s britskou, mimo jiné byla podepsána smlouva v roce 1825 o právních základech anglo-argentinského společenského i ekonomického spojení [Ferns, 1953: 68]. V této době byla ekonomie založena více méně na pracovní síle Indiánů [Skidmore, a další, 2001: 19], avšak o století později, na začátku století dvacátého, byli pracovníci dováženi převážně ze zahraničí, což bylo zapříčiněné i prudkým úbytkem původního obyvatelstva.

Ačkoliv Argentina překonala druhou světovou válku jako bohatá země [Skidmore, a další, 2001: 9], čelila obrovským výkyvům klíčových velkoobchodních cen zejména obilovin, lněného semena a skotu [O'Donnell, 1999: 10]. Tehdy takto nastavený systém ekonomiky postavené na dovozu průmyslových produktů a vývozu převážně zemědělských plodin však nebyl dlouhodobě udržitelný. Latinskoamerické ekonomiky tudíž začaly v třicátých letech samy vyrábět průmyslové zboží, jež předtím dovážely převážně z Evropy a Spojených států. Tento způsob ekonomického rozvoje byl pojmenován „import substituující industrializace“ (ISI) [18] [Skidmore, a další, 2001: 54]. Cílem této ekonomické strategie bylo odstranit závislost latinskoamerických zemí na dovozu ze zahraničí, avšak místo toho se způsob závislosti pozměnil [Skidmore, a

[18] V anglickém překladu „import-substituting industrialization“.

další, 2001: 55], jelikož pro produkování vlastních výrobků potřebovaly moderní technologii pocházející rovněž ze západních indutrializovaných zemí. Juan Perón během své první vlády postavil ekonomiku na tzv. třetí cestě na pomezí liberálního kapitalismu a marxistického socialismu, přičemž dával důraz na sociální práva, a to padesát let před uvedením třetí cesty bristkým premiérem Tony Blairem [Knight, 2001: 170]. V této době mimo jiné docházelo i ke znárodňování na příklad železnice z britského vlastnictví, vedoucí telekomunikační společnosti pocházející ze Spojených států či francouzských doků [Skidmore, a další, 2001].

V sedmdesátých letech se tehdejší byrokraticko-autoritativní režim rozhodl implementovat monetární politiku inspirovanou z Chicaga[19], postavenou na čisté logice trhu a otevřenosti zahraničnímu trhu, což sice prospívalo vývoji nukleárního a vojenského průmyslu Argentiny, avšak ve všech ostatních ekonomických ohledech došlo k naprostému selhání [Viola, a další, 1985: 202]. Mezi lety 1970 a 1980 se zvýšil zahraniční dluh Latinské Ameriky z 27 milard amerických dolarů na 231 miliard [Skidmore, a další, 2001: 58], což dohnalo vládu Isabely Perónové k zavedení přísného stabilizačního plánu výměnou za finanční pomoc z Mezinárodního měnového fondu [Skidmore, a další, 2001: 97]. Argentinská ekonomika byla poprvé zasažena hyperinflací v roce 1975 a následně dalšími v letech 1984, 1988 a 1989 [Camilión, 1990: 8]. Argentina procházela všeobecnou společenskou krizí, kdy policie i právní systém se stal zcela neefektivním kvůli výjimečně nízkých platech, univerzity často stávkovaly a veřejné služby trpěly drastickými škrty, takže základní služby, jako zdravotnictví, vzdělávání a kultura, zcela pozbyly své tradičně vysoké úrovně [Camilión, 1990: 9].

Za vlády prezidenta Menema v devadesátých letech, kdy inflace dosahovala téměř 5 000 procent, došlo ke změně ekonomického směřování. Klíčovými prvky ekonomické modernizace byly rozsáhlá privatizace, liberalizace obchodu a deregulace [Skidmore, a další, 2001: 220]. V roce 1991 uvedl nový ministr financí Cavallo tzv. plán konvertibility, v rámci něhož mimo jiné upevnil směnný kurz argentinského pesa na americký dolar v poměru 1:1 [Pérez-Liñán, 2007: 177]. Tímto strategickým krokem Menem mohl kontrolovat inflaci a vypořádal se s fiskálními problémy, což vytvořilo

[19] Propagátorům této politiky bylo obecně říkáno „Chicago boys" kvůli jejich spojení s konzervativními ekonomy z University of Chicago [Skidmore, a další, 2001: 83].

ideální zázemí pro ekonomické oživení a následně rychlý růst [Llanos, a další, 2010: 62]. Jak již bylo zmíněno výše, Argentina se podílela na založení organizace volného obchodu MERCOSUR, jehož ambice bylo vytvoření zóny volného obchodu s ideou docílení kvalifikovaného společného trhu [Skidmore, a další, 2001: 105]. Nově nastupující prezident Kirchner neoliberální model opustil a vrátil se ke státním interencím do politiky a tradičnímu perónistickému ekonomickému přístupu. Na základě informací ze studie UNDP, zobrazené v tabulce 1, se v roce 2002 nacházelo 45 procent obyvatelstva Argentiny pod hranicí chudoby, což ji zařazuje až na 8. pozici v rámci Latinské Ameriky. Gini koeficient[20] činí pro případ Argentiny 5.9, znamenající extrémní nerovnost. Pro rok 2010 se Gini koeficient snížil na 4.4 [World Bank, 2013].

Tab. 1: Nerovnost a chudoba, 2002

Country	Inequality: GINI Coefficient, c. 2002	Poverty: Percentage below Poverty Line, c. 2002
Argentina	0.590	45.4
Bolivia	0.614	62.4
Brazil	0.639	37.5
Chile	0.559	20.6
Colombia	0.575	50.6
Costa Rica	0.488	20.3
Dominican Republic	0.544	44.9
Ecuador	0.513	49.0
El Salvador	0.525	48.9
Guatemala	0.543	59.9
Honduras	0.588	77.3
Mexico	0.514	39.4
Nicaragua	0.579	69.3
Panama	0.515	34.0
Paraguay	0.570	61.0
Peru	0.525	54.8
Uruguay	0.455	15.4
Venezuela	0.500	48.6

Zdroj: UNDP, 2005

[20] Toto měření je odvozeno od grafické reprezentace příjmového rozložení známého jako Lorenzova křivka. Nula znamená perfektní rovnost v oblasti distribuce příjmu, zatímco 1 představuje dokonalou nerovnost. [UNDP, 2005: 43].

1.4.2. Struktura společnosti

Struktura společnosti v Argentině byla značně ovlivněna španělskou kolonizační minulostí. Původní obyvatelstvo, Indiáni, tvořili ještě v 16. století většinu populace v Argentině. Běloši, kteří do španělské Ameriky přijeli zejména ze Španělska, představovali minoritu čítající méně než dvě procenta tehdejšího obyvatelstva, avšak již tehdy zastávali nejvyšší posty a utvářeli tak nejmocnější a nejvýznamnější vrstvu obyvatel [Skidmore, a další, 2001: 20]. Příslušníci smíšené krve, mestici a mulati společně se svobodnými černochy zastupovali ve společnosti tři procenta populace [Skidmore, a další, 2001: 20]. Španělé do jihoamerického regionu v období 1518-1870 dovezli otroky zejména z Afriky, celkově čítající 1,5 milionu, což představovalo 16 procent veškerého atlantského obchodu s otroky [Skidmore, a další, 2001: 19]. V devatenáctém století došlo k drastickým změnám ve složení společnosti. Nepřetržitá imigrace a zároveň přirozený vývoj zvýšil počet bělošského obyvatelsva, především kreolů, na již značnou část obyvatelstva, přibližně 20 procent v roce 1825. Počet mesticů a obecně zástupců smíšené krve stoupnul na zhruba 28 procent. Ovšem dramatický pokles zaznamenalo původní obyvatelstvo, které činilo v roce 1825 pouhých 42 procent. V témže roce vzrostl počet dovezené černošské populace, tvořící již 12 procent v celé španělské Americe [Skidmore, a další, 2001: 21-22]. Dle údajů zveřejněných na internetových stránkách The CIA World Factbook dnes složení argentinské společnosti se vesměs skládá z bělošského obyvatelstva, zastávajících 97 procent, přičemž ostatní skupiny, jimiž jsou mestici či příslušníci smíšené krve, Indiáni a jiní obyvatelé, čítají pouhá 3 procenta [CIA, 2013].

Co se týče politické reprezantace občanů, většina obyvatel se nemohla podílet na vládě, buď přímo kandidaturou či nepřímo volbou, až do začátku dvacátého století. Jak již bylo řečeno výše, faktickou mocí do této doby disponovali pouze velkostatkáři evropského původu, tudíž bylo politicky zastoupeno pouze malé procento populace. Stratifikace socioekonomické skladby vypadala ve století devatenáctém tak, že na vrcholku společnosti se vyskytovala nepočetná vládnoucí elita, pod ní se nacházela mírně širší střední skupina a na dně společnosti se vyskytovalo přes 90 procent občanů země [Skidmore, a další, 2001: 41]. S úvodem volebního zákona v roce 1912 měli všichni muži starší 18 let možnost hlasovat ve volbách, přičemž hned v rok uvedení tohoto zákona se takto kvalifikoval téměř jeden milion obyvatel [Skidmore, a další,

2001: 81]. Ženy si vydobyly hlasovací právo o více než dvacet let později, v roce 1939 se mohly oficiálně účastnit voleb v některých provinciích [Graham-Yooll, 1985: 574].

S nastupující industrializací se na začátku dvacátého století začala formovat početná pracující třída [O'Donnell, 1999: 5], jelikož do té doby byly průmyslové výrobky do Argentiny kvůli absenci zprůmyslnění dováženy [Skidmore, a další, 2001: 54]. Argentina v této době představovala zemědělskou velmoc vzhledem k úrodným půdám, což také výrazně přispívalo k tehdejšímu ekonomickému růstu. Na začátku dvacátého století nastal prudký nárůst dělníků, jenž na příklad v Buenos Aires čítal až 60 procent veškeré populace [Skidmore, a další, 2001: 75]. Do roku 1930 vzhledem k nedostatku kvalifikované pracovní síly byla argentinská vláda nucena přijímat obrovské množství imigrantů, představujících až 60 procent tehdejšího nárůstu obyvatelstva (mezi lety 1857 a 1930 činil počet imigrantů 3, 5 milionu) [Skidmore, a další, 2001: 71]. Tento problém se poměrně rychle vyřešil vzděláváním a vychováváním argentinské pracující třídy a již ve 40. letech byla tato sociální vrstva z 90 procent gramotná, přičemž byla tvořena převážně místními dělníky [Skidmore, a další, 2001: 85]. Do té doby tak značně podreprezentovaná sociální třída našla v nastupujících politických stranách, zejména ve straně perónistů, organizační, ideologické a politické zastoupení [O'Donnell, 1999: 22]. Perónistická strana oslovovala zejména dělnickou vrstu, jež byla značně rozsáhlá v první polovině dvacátého století, avšak v druhé polovině se začala rozrůstat i střední třída, což vedlo v osmdesátých letech k volebnímu vítězství středostavovské Radikální strany vedené Raúlem Alfonsínem [Huntington, 2008: 73].

Argentina, jíž vládla v sedmdesátých letech žena, se však i nadále potýkala s nedostatečným zastoupením žen v politice, proto v roce 1991 přijala kvótu, která zavazovala politické strany obsadit ženské reprezentantky na nejméně 30 procent volitelných míst kandidátky [Franceschet, a další, 2008: 395]. Zajímavé je, že na základě informací z Latinobarómetro se téměř polovina respondentů v roce 2006 domnívala, že ženy mají stejné příležitosti ucházet se o veřejnou pozici stejně jako muži, přičemž v roce 1997 toto tvrzení popíralo 37 procent [Latinobarómetro, 1997, 2006]. Na základě tabulky uvedené níže můžeme vidět v komparativním srovnání zastoupení žen ve význačných politických institucích, přičemž z Latinské Ameriky si stojí Argentina v poměru žen a mužů v politice nejlépe.

Tab. 2: Reprezentace žen v parlamentech a vládách v Latinské Americe, 2008-09

Country	% of Women in the Lower Chamber, 2009	% of Women in the Upper Chamber, 2009	% of Female Ministers of State, 2008
Argentina	38.5	35.2	23.1
Bolivia	25.4	47.2	23.5
Brazil	8.8	12.3	11.4
Chile	14.2	13.2	40.7
Colombia	8.4	11.8	23.1
Costa Rica	36.8	n.a.	29.4
Ecuador	32.3	n.a.	35.3
El Salvador	19.0	n.a.	38.9
Guatemala	12.0	n.a.	6.7
Honduras	18.0	n.a.	14.3
Mexico	26.2	19.5	15.8
Nicaragua	20.7	n.a.	33.3
Panama	8.5	n.a.	23.1
Paraguay	12.5	15.6	18.9
Peru	27.5	n.a.	29.4
Dominican Republic	19.7	3.1	14.5
Uruguay	15.2	12.9	28.6
Venezuela	17.5	n.a.	21.4
Latin America	20.1	19.0	24.0

Zdroj: UNDP, OAS, 2011

Co se týče míry vzdělání, zatímco lidé narození před 40. lety dvacátého století mají primárně ukončené základní vzdělání, generace o dvacet let mladší již z jedné čtvrtiny absolvovala kompletní středoškolské vzdělání [Latinobarómetro, 2010]. Samozřejmě zde působí faktor geografického rozložení obyvatelstva, neboť v oblastech méně zalidněných, tj. nachází-li se jedinec ve městě s maximálně 10 000 obyvateli, ze 40 procent převažuje základní dosažené vzdělání, naopak ve městech s více jak milionem obyvatel až 35,5 procent představují jedinci s vyšším dosaženým vzděláním [Latinobarómetro, 2010]. V neposlední řadě je důležitý faktor pro kvalitu demokracie i životní úroveň obyvatelstva, kam se mimo jiné zařazuje i ekonomická síla dané populace. Argentina byla v padesátých letech označena za zemi s nejvíce nerovnoměrnou distribucí příjmu na světě, v devadesátých letech bylo téměř 40 procent obyvatelstva klasifikováno jako „chudé“. V této době nejbohatších deset procent domácností v regionu Latinské Ameriky disponovalo 40 procenty celkového důchodu, zatímco spodních dvacet procent méně než čtyřmi procenty [Skidmore, a další, 2001: 61].

1.4.3. Vliv náboženství na společnost

V této části se pouze krátce zaměříme na vliv náboženství na dění a obecně na společnost v Argentině, neboť jeho funkce v historii nebyla v tomto regionu zanedbatelná. V Argentině a celkově v Latinské Americe díky silnému kolonizačnímu vlivu Španělů převažuje katolicismus. Katolická církev se vyznačuje na rozdíl od protestantismu značným stupněm hierarchizace, de facto ji lze označit za „autoritářskou organizaci s hierarchicky uspořádanými vrstvami kněží, biskupů, arcibiskupů a kardinálů, přičemž na vrcholu stojí papež [Huntington, 2008: 80]. Tato přirozená náklonnost ke stratifikaci společnosti vedla k tomu, že katolická církev byla historicky spjata s vládnoucími vrstvami, oligarchií velkostatkářů a s autoritářskou vládou [Huntington, 2008: 82]. Avšak v devatenáctém století na základě i britského popudu došlo k oddělení církve od státu, přičemž i vzdělávací systém se sekularizoval [Ferns, 1953: 68]. I nadále tak probíhaly snahy co nejvíce potlačit vliv církve na občany, na příklad i tím, že byl zlegalizován rozvod, tudíž instituce manželství, jedno z nejvýznamnějších období člověka, nemohla být „rozdělena pouze Bohem“, ale i státním aparátem. Dalšm krokem bylo i zařazení farních škol pod vládní kontrolu [Skidmore, a další, 2001: 89].

Ovšem svou asi dosud nejvýznamnější roli ve vztahu k politickému vývoji v Argentině sehrála katolická církev v šedesátých letech minulého století. Papež Jan XXIII. na druhém vatikánském koncilu, který se uskutečnil v letech 1962-1965, proklamoval jednak důležitost legitimity a potřebnosti sociálních změn, významu kolektivního jednání biskupů, kněží a laiků, jednak důraz na pomoc chudým [Huntington, 2008: 83]. Papež Jan XXIII. tímto otevřeně apeloval na povinnost vedoucích představitelů církve „vynášet mravní soudy, dokonce i ve věcech politického řádu, pokud základní lidská práce (...) činí vynesení takového soudu nezbytným“ [Smith, 1982: 284]. Katolická církev, jež se do té doby nevyjadřovala ke společenské ani politické situaci, najednou přešla na druhý břeh a stala se tak hlavním kritikem represivních režimů. Strana křesťanských demokratů stejně jako katoličtí představitelé se od byrokraticko-autoritativního režimu distancovala, „upřela jim legitimitu založenou na náboženství, zatímco prodemokratickým opozičním hnutím začala poskytovat ochranu, podporu, zdroje i vedoucí představitele“ [Huntington, 2008: 82]. Tím, že režim přišel mimo jiné i o podporu církve, jež se těšila značné důvěře veřejnosti, přispělo do jisté míry k pádu autoritativního režimu a naopak podpořilo vzestup demokracie.

Katolická církev v Argentině si dodnes drží vysokou kredibilitu u veřejnosti, což prokazuje i průzkum vykonaný ve všech latinskoamerických zemích, kde většina obyvatel vyslovuje notnou důvěru k církevní instituci [Lagos Cruz-Coke, 2001: 142].

1.4.4. Společnost a demokracie

Neméně důležitý je při analýze kontextuálního rámce politického systému Argentiny náhled samotných občanů na demokracii, výkon demokracie v dané zemi, vnímání a hodnocení jednotlivých institucí a jejich důvěra v ně. Zaměříme-li se na obecnou podporu demokracie jako takové, pouze tři země v celém regionu Latinské Ameriky – Kostarika, Uruguay a Argentina – projevují značnou míru podpory, spokojenost s demokratickým vykonáváním a důvěru v instituce, jež je sorvnatelná se stabilními demokraciemi v západní Evropě [Lagos Cruz-Coke, 2001: 137]. V tabulce 3 je srovnána celková podpora demokracie a autoritářského režimu v Latinské Americe, přičemž se jedná o diachronní analýzu v letech 1996, 1998 a 2000. V Argentině se k podpoře demokracie vyslovilo přes 70 procent, zatímco k autoritářskému režimu pouze 15 procent. Uruguay a Kostarika jsou na tom co se týče obecné podpory demokracie o trochu lépe, neboť stabilně se takto vyjádřilo 80 procent a více občanů (viz tabulka 3).

Tab. 3: Podpora demokracie v letech 1996, 1998 a 2000

South America & Mexico	1996		1998		2000	
	Democracy	Authoritarian	Democracy	Authoritarian	Democracy	Authoritarian
Argentina	71	15	73	16	71	16
Bolivia	64	17	55	22	62	13
Brazil	50	24	48	18	39	24
Colombia	60	20	55	17	50	23
Chile	54	19	53	16	57	19
Ecuador	52	18	57	19	54	12
Mexico	53	23	51	28	45	34
Paraguay	59	26	51	36	48	39
Peru	63	13	63	12	64	13
Uruguay	80	9	80	9	84	9
Venezuela	62	19	60	25	61	24
Average	**61**	**18**	**59**	**19**	**58**	**20**
Central America						
Costa Rica	80	7	69	21	83	6
El Salvador	56	12	79	10	63	10
Guatemala	51	21	54	29	45	21
Honduras	42	14	57	9	64	15
Nicaragua	59	14	72	9	64	6
Panama	75	10	71	8	62	18
Average	**61**	**13**	**67**	**15**	**64**	**13**
Overall Latin American Avg.	**61**	**17**	**62**	**17**	**60**	**17**

Survey questions: Which of the following statements do you agree with most? 1) Democracy is preferable to any other kind of government; 2) In certain situations, an authoritarian government can be preferable to democracy; 3) It doesn't matter to people like me whether we have a democratic or nondemocratic government.

Zdroj: Lagos Cruz-Coke, 2001

Demokracie v Argentině je dle pohledů občanů jedna z nejkvalitnějších v Latinské Americe, společně s Uruguayí a Costa Ricou nesou tyto tři země nejdemokratičtější postoj a hodnoty, přičemž 70 procent obyvatelstva těchto států pokládají Kongres a politické strany za esenciální pro demokracii [Lagos Cruz-Coke, 2001: 140]. Důvěra v politické strany, v parlament a obecně ve vládní instituce je však značně nižší a především strádá kvůli nestandardních postupech a často nedemokratických tendencích vládních činitelů. Na základě výzkumu veřejného mínění z roku 1995 nedůvěřovalo osm z deseti Argentinců politickým stranám [Webb, a další, 2007: 214]. V roce 1997 přibližně 63 procent obyvatel Latinské Ameriky bylo utvrzeno v tom, že nelze praktikovat demokracii bez národního Kongresu, avšak v roce 2000 se tak domnívalo pouze 57 procent [Lagos Cruz-Coke, 2001: 140]. Jak obecně v Latinské Americe, tak specificky v Argentině klesá důvěra v exekuci demokratického režimu. Soudním dvorům po celém regionu vyslovila pouze jedna třetina obyvatel důvěru, parlamentu důvěřuje méně, 28 procent, a politické strany působí důvěryhodně pro pouhou jednu pětinu veřejnosti [Lagos Cruz-Coke, 2001: 142]. V tabulce 4 je ukázána

celková důvěra v instituce v Latinské Americe, přičemž zde není překvapením, že s více jak 70 procenty je nejdůvěryhodnější církev, následována armádními složkami a televizí (a médii obecně).

Tab. 4: Důvěra v instituce

Institution	1996	1997	1998	2000	*CEU* 1997–98
Church	76	74	78	77	46
Armed Forces	42	42	38	43	49
Judiciary	33	36	32	34	29
President	*n/a*	39	38	39	44
Police	30	36	32	36	30
National Congress	27	36	27	28	22
Political Parties	20	28	21	20	13
Television	50	46	45	42	37

Note: Percentages are those expressing "a lot" or "some" (in contrast to "a little" or "no") confidence in various institutions. CEU indicates Central and Eastern Europe.

Zdroj: UNDP, OAS, 2011

Není proto s podivem, že v Argentině klesá zájem o politiku, a to z 30 procent v roce 1991 na pouhých 19 o deset let později [Webb, a další, 2007: 221]. Je tedy mírně paradoxní, že veřejnost obecně důvěřuje v demokracii, domnívá se, že i navzdory vyvstaným problémům spojeným s jejím výkonem se jedná o nejlepší možný režim, avšak co se týče samotné participace občanů na vládě a snaze ovlivňovat politické dění panuje obecná nedůvěra v to, že jejich zájmy budou vyslyšeny. Na základě studie UNDP [21] příčiny nízké úcty občanů k demokratickým institucím jsou na příklad korupční praktiky, nedostatečná transparentnost (specificky odkazující na financování politických stran a kandidátů), absence reakce na společenské zájmy, nedostatečná interní demokracie, klientelistický užitek veřejných zdrojů, nadměrněrná role personalismu apod., jež charakterizují fungování a vývoj zejména politických stran od návratu k demokracii roku 1983 [Webb, a další, 2007: 221]. Shrneme-li tuto pasáž zabývající se vztahem veřejností k demokracii, občané Argentiny obecně věří ve fungující demokratický režim, avšak dvě třetiny obyvatel vymezuje současný režim jako demokracii s výraznými problémy[22] [Latinobarómetro, 2004].

[21] United Nations Development Programme, pozn. aut.
[22] Dotazovaní odpovídali na výzkumnou otázku: „Jak byste vymezil demokracii ve Vašem státu?" [Latinobarómetro, 2004].

3. MÍRA DEMOKRATICKÉHO CHARAKTERU POLITICKÉHO SYSTÉMU ARGENTINY

Na základě podmínek, jež jsme si vytyčili v první části této práce, a s ohledem na specifika politického systému a společnosti probraná v druhé části nyní analyzujeme rozsah demokratického charakteru politického systému Argentiny. Vzhledem k neustálému vývoji demokratického rázu v Argentině zde nebude zhodnoceno pouze nynější fungování demokracie, avšak se přihlédne i k historickému vývoji i nedávné minulosti. Jak již bylo řečeno v první části, s ohledem na omezenost získatelných dat je obtížné provést analýzu faktické povahy politického systému, vyplývající z porušování ústavního zřízení a odvíjející se od nelegálního chování. Z tohoto důvodu vedle klasických zdrojů tato kapitola čerpá z průzkumů a údajů nezávislých mezinárodních organizací, jakými jsou na příklad Freedom House, Latinobarómetro nebo Amnesty International.

3.1. PODMÍNKA VŠEOBECNÝCH, TAJNÝCH A SVOBODNÝCH VOLEB

První podmínka definující demokratický režim je konání všeobecných, tajných, svobodných a častých voleb, jejichž výsledek není nijak zmanipulován či jinak ovlivněn ve prospěch či neprospěch určité strany či kandidáta. Dle článku 37 Ústavy Argentinského národa je volební právo definované jako universální, rovné, tajné a povinné [Argentina, 1994: 5]. Jak již bylo řečeno dříve, v roce 1912 byla přijata reforma volebního zákona zavádějící tzv. australské hlasování s tajným a standardizovaným veřejným hlasováním stejně jako s univerzálním a povinným volebním právem pro muže starší 18 let [Engerman, a další, 2005: 915]. Ve čytřícátých letech 20. století přijalo sedm zemí Latinské Ameriky reformu o zahrnutí žen do volebního práva, v případě Argentiny se tak událo v roce 1947 a z velké části díky tehdejší první dámě, Evě Perónové [Smith, 2005: 185]. Tímto narotl počet voličů o 146 procent [Smith, 2005: 186]. Podmínka všeobecných, svobodných a tajných voleb je v tomto případě splněna.

Co se týče manipulace voleb, docházelo k tomu hojně zejména ve třicátých letech 20. století, kdy volby byly svobodné, ne však férové, jelikož předurčený kandidát

k vítězství vždy získal mandát [Smith, 2005: 25]. V té době se jednalo o semidemokratickou volební demokracii. Mezi lety 1955 a 1983 se v krátkých intervalech volební demokracie taktéž nejednalo o volby férové, neboť peronisté byli vyloučeni z kandidatury [Smith, 2005: 25]. Od přechodu k demokracii v roce 1983 se volby konaly pravidelně a z voleb již nebyla žádná politická strana nebo její kandidát vyloučen. V rámci průzkumu názoru veřejnosti ohledně manipulace voleb se téměř 40 procent respondentů domnívá, že volby nejsou zcela čestné [Latinobarómetro, 2009]. Dalším důležitým ukazatelem je účast na volbách. Argentina v rámci Latinské Ameriky disponuje jednou z nejvyšších pravidelných účastí voličů, činící od roku 1978 přibližně 82 procent [Smith, 2005: 190]. Jak již bylo napsáno výše, volby do dolní komory Kongresu se konají jednou za čtyři roky, přičemž senátní mandát trvá celkem šest let. Nové volby hlavy státu se konají po uplynutí čtyřletého mandátu, ačkoliv ve speciálních případech může dojít i k předčasným volbám[23]. Datum národních voleb je zákonem pevně ukotveno na čtvrtou neděli v říjnu [Regúnaga, 2011]. Na základě analýzy výše uvedených informací Argentina splňuje podmínku férových a častých voleb.

3.2. PODMÍNKA ODDĚLENÍ SLOŽEK POLITICKÉ MOCI

Druhá podmínka se zabývá státními institucemi, do kterých mají mít možnost všichni dospělí občané volit a být voleni, zároveň musí disponovat přiměřenou autonomní mocí a být od sebe dostatečně odděleny tak, aby se předešlo zneužití moci ve prospěch určité státní složky. Článek 45 Ústavy ospravedlňuje všechny občany Argentiny (s plnohodnotným občanstvím min. 5 let) starších 25 let k získání pasivního volebního práva pro funkci poslance, podmínkou je se narodit v provincii, kterou je volen, popřípadě mít zde trvalý pobyt po dobu alespoň dvou let [Argentina, 1994: 5]. V případě senátorského mandátu je dle článku 55 Ústavy nutnost pro všechny občany Argentiny (s plnohodnotným občanstvím min. 6 let) dosáhnout věkové minimální hranice 30 let, obdržet každoročně příjem v minimální výši 2 000 pesos, přičemž podmínka bydliště je totožná s tou pro poslanecký mandát [Argentina, 1994: 6]. V případě kandidatury na post prezidenta jsou vvyžadovány podmínky stejné jako pro senátorský mandát s tou výjimkou, že je požadováno být rodným Argentincem, popřípadě alespoň jeden z rodičů se v Argentině musí narodit [Argentina, 1994: 11].

[23] Viz článek 88 Ústavy Argentinského lidu [Argentina, 1994: 11].

V případě podmínky oddělení mocí tak, aby na sobě nebyly závislé, je argentínská ústava již problematická. V první řadě má Kongres právo zvolit prezidenta v situaci, kdy současný vykonavatel předčasně ukončí svůj mandát a taktéž učiní i viceprezident. Ačkoliv se jedná o ojedinělé situace, dostává se legislativní větvi možnost jmenovat kandidáta podle svých představ, což znamená nahromadění obrovské moci v rukou jedné instituce. V důsledku proporcionálního zastoupení a pouhé tříprocentní hranice pro získání mandátu do sněmovny [Webb, a další, 2007: 227] je však zastoupení v dolní komoře Kongresu značně roztříštěné, což de facto zabraňuje uzurpaci moci jednou politickou stranou napříč složkami moci. Svědčí tomu i téměř roční vláda dosazeného prezidenta Eduarda Duhaldeho, jehož kabinet kromě představitelů ze strany PJ zahrnoval i pár členů z UCR a FREPASO [Llanos, a další, 2010: 66].

Druhým sporným bodem v ústavě je článek 99 odstavec 3, který opravňuje prezidenta v jistých případech obejít legislativní moc Kongresu a vydat nařízení disponující vahou zákona. Toto nařízení je buď přímého ústavního charakteru, anebo je delegováno na prezidenta z rozhodnutí Kongresu [OAS, 2011: 48-49]. V tabulce 5 lze vidět počet těchto nařízení (decree) uplatněných za vlády jednotlivých prezidentů v rozmezí let 1980-2007.

Tab. 5: Využití výjimečné legislativní pravomoci prezidenty v Argentině (1980-2008)

President (years)	Constitutional decrees	Delegated decrees	Total
Raúl Alfonsín (1983-99)	11	n. r.	11
Carlos S. Menem I (1989-95)	151	n. r.	151
Menem II (1995-99)	98	43	141
Fernando de la Rúa (1999-2001)	73	83	156
Eduardo Duhalde (2002-03)	151	41	192
Néstor Kirchner (2003-07)	231	58	289
Cristina Fernández de Kirchner (2007-November 2008)	1	1	2

Note: n.r. = the information is not relevant

Zdroj: OAS, UNDP 2011

Suverénně největším počtem vydaných legislativních nařízení disponuje Néstor Kirchner, následován de la Rúem a prvním volebním obdobím prezidenta Menema.

Tyto údaje pouze dokazují nedokonalé oddělení dvou složek moci od sebe tak, aby politický systém mohl efektivně fungovat. Tudíž nelze říci, že by politický systém splňoval tuto podmínku.

3.3. PODMÍNKA PODŘÍZENÍ ARMÁDY VOLENÉMU ORGÁNU

Třetí podmínka hodnotí pozici ozbrojené složky v rámci státu se zaměřením na nutnost jejího podřízení volenému orgánu, jehož nařízení respektuje a řídí se jimi. Podmínka kontroly voleným orgánem vyplývá z případné hrozby svévolné uzurpace politické moci vojenskými představiteli. Armáda zejména v minulosti hrála význačnou politickou roli (viz 2. kapitola) a často fungovala jako samozvaná kontrola nad výkonem politické moci. Vojenská složka si kvůli svému speciálnímu statutu vyvinula i značný stupeň institucionální autonomie [Skidmore, a další, 2001: 82], což později přispělo k nástupu vojenských režimů. Ty se odehrály výlučně v průběhu dvacátého století, v letech 1946-1955, 1966-1973 a 1976-1983 [Smith, 2005: 82]. Od doby demokratizace politického systému Argentiny se již vojenské převraty nevyskytovaly, k čemuž přispěly mimo jiné i faktory, jako je změna zahraniční politiky Spojených států, kolaps Sovětského svazu a obecná tendence mezinárodních aktérů postihovat otevřeně autoritativní režimy [Llanos, a další, 2010: 18].

Na základě článku 99 stojí v čele armády prezident, jenž se souhlasem senátu uděluje vojenské pozice a hodnosti pro výše postavené důstojníky. Fakticky tak dohlíží na ozbrojenou složku státu, na jejich organizaci a rozmístění v případě potřeby. Zároveň je to opět představitel státu, kdo se souhlasem Kongresu vyhlašuje válku [Argentina, 1994: 13]. Faktické údaje od roku 1983 nenaznačují uzurpaci moci armádou ani její snahu o převzetí kontroly nad státem. V prvním volebním období Menem vydal ústavní nařízení ohledně obnovení bezpečnostní role armády v případě „společenského rozruchu“ [Smith, 2005: 96]. Menem takto učinil, navzdory uvěznění jeho osoby během vojenského režimu, aby znovunavrátil důvěryhodnost armádě, jež byla po pádu vojenského režimu silně pošramocena. Dnes se naopak vojenské složky těší značné kredibilitě, což dokazuje i fakt, že třicet procent občanů by podpořilo vojenskou vládu,

pokud by se situace v zemi rapidně zhoršila[24] [Latinobarómetro, 2009]. Předpoklad podřízenosti armádních jednotek volenému orgánu, v tomto případě zástupcem exekutivní moci, je splněn.

3.4. PODMÍNKA ZAJIŠTĚNÍ ZÁKLADNÍCH OBČANSKÝCH SVOBOD A LIDSKÝCH PRÁV

Následnou podmínkou pro demokratický charakter země je nutnost ústavně garantovat občanské svobody a lidská práva, jimiž jsou mimo jiné svoboda projevu (bez hrozby trestu či postihu), právo na vzdělání a důstojný život, svoboda shromažďování a svoboda sdružování se do organizací a zájmových či politických skupin. Lidská práva se od roku 1977 stala věcí i národní politiky mnoha zemí [Huntington, 2008: 98], což vedlo ke zvýšenému důrazu na jejich dodržování. Ústavně jsou zakotveny význačné mezinárodní listiny a deklarace lidských práv aj., na příklad i Všeobecná deklarace lidských práv, jež jsou na vrcholu ústavní hierarchie a doplňují tak práva a záruky jmenovitě zakotvené v Ústavě [Argentina, 1994: 9]. Mimo jiné Ústava explicitně garantuje bezplatné a spravedlivé vzdělání, stejně tak i nezávislost národních univerzit [Argentina, 1994: 9]. V rámci Ústavy byla zřízena instituce ombudsmana, jež představuje autoritu zcela nezávislou, fungující uvnitř Národního Kongresu [Argentina, 1994: 11]. Nicméně faktický výkon ochrany lidských práv je často nedůsledný. Méně než polovina obyvatel Argentiny[25] věří v garanci svobody projevu [Latinobarómetro, 2009]. Otevřeně kritizovat veřejné záležitosti se však nebojí 56 procent respodentů [Latinobarómetro, 2008].

Dalším z úskalí lidských práv je páchání násilností na ženách a obecné nerovné podmínky pro ženy ve společnosti. Na základě zprávy Amnesty International schází dostatečná implementace zákonu o prevenci a potrestání násilí na ženách z roku 2009 [Amnesty International, 2013: 26]. V březnu roku 2012 rozhodl Vrchní soud, že znásilněné ženy, jež prodělaly potrat, nemohou být trestně stíhány. Ročně však podstoupí ilegálně interupci přibližně půl milionu žen [Freedom House, 2013]. Ženy jsou taktéž vystaveny ekonomické diskriminaci a rozdílu mezi platovým ohodnocením u

---

[24] Respondenti měli na výběr mezi odpověďmi „Podpořil/a bych vojenskou vládu v případě zhoršení situace.“ a „Za žádných okolností bych nepodpořil/a vojenskou vládu.“.
[25] Toto procento tvoří kompilace odpovědí „kompletně garantováno“ a „středně garantováno“.

žen a mužů [Freedom House, 2013]. Každý druhý dotazovaný nesouhlasil s tvrzením, že ženy jsou ohodnoceny na stejných pracovních pozicích stejným platem jako muži [Latinobarómetro, 2006]. Dalším úskalím je na příklad dosud nevykonané právo původních obyvatel na svou půdu [Amnesty International, 2013: 25]. S výjimkou vojáků se mohou všichni pracující sdružovat a vytvářet organizace, jež jsou nezávislé na vládě [U.S Department, 2000]. Dle Freedom House je svoboda sdružování a shromažďování obecně respektována, stejně tak Argentina patří mezi první americké země, společně s Kanadou, jež legalizovaly sňatek stejného pohlaví [Freedom House, 2013]. Co se týče svobody vyznání, v článku 2 Ústavy je explicitně uvedena podpora federální vlády římskému katolicismu [Argentina, 1994: 1]. Mimo jiné vláda zaopatřuje katolickou církev 15 miliony pesos [U. S. Department, 2000]. Navzdory tomu je ústavně zaručena svoboda vyznání a ta není vládou nijak porušována [U. S. Department, 2000]. Navzdory vzrůstající snaze o garanci práv a svobod tato podmínka prozatím není zcela naplněna.

3.5. PODMÍNKA ZAJIŠTĚNÍ PŘÍSTUPU K ALTERNATIVNÍM ZDROJŮM INFORMACÍ

V rámci plnohodnotného demokratického rázu státu je nutné zajistit občanům volný přístup k alternativním zdrojům informací, které nejsou nijak omezovány či cenzurovány a které se mohou svobodně vyjadřovat k politickému či společenskému dění ve státě. V sedmdesátých letech minulého století byla všeobecně potlačována práva novinářů, kteří se stavěli proti tehdejšímu vojenskému režimu [Pérez-Liñán, 2007: 81]. Během Menemovy administrativy došlo k celoplošné privatizaci televizních stanic, zároveň bylo povoleno vlastnit tištěná, rozhlasová a televizní média jedním majitelem [Pérez-Liñán, 2007: 72]. V roce 2009 toto ustanovení mělo být zrušeno kontroverzním Zákonem o audiovizuálních komunikačních službách, což se zaměřilo na diverzifikaci vlastnictví médií, avšak na místo toho to vyvolalo značné pochybnosti o případném zneužití médií vůči vládní opozici [Freedom House, 2013]. Menem rovněž prakticky zrušil zákaz zahraničních investic do mediálního průmyslu podepsáním investiční dohody se Spojenými státy [Pérez-Liñán, 2007: 72]. Ústavou je také garantována podstata novinářského tajemství vztahující se na informační zdroje [Argentina, 1994: 5]. V Argentině je právně a soudně chráněna svoboda projevu na internetu a obecně se

vláda snaží zpřístupnit internet veřejnosti třeba i poskytováním internetového připojení do všech veřejných středních škol [Freedom House, 2012: 3]. Média se všeobecně těší značné důvěře veřejnosti, přičemž nejlépe si stojí televize, které je nakloněna téměř polovina občanů [Lagos Cruz-Coke, 2001: 142].

Argentina disponuje poměrně značným soukromým mediálním sektorem, čítajícím více než 150 denních novin, sta komerčních rádiových stanic a desítky televizních kanálů, nicméně značný tržní podíl tisku, rozhlasového a televizního vysílání a internetových médií je koncentrován do rukou jedné společnosti Clarín Group [Freedom House, 2012]. Vážný problém s výkonem svobody tisku tkví v inzerci, neboť na základě údajů IAPA[26] v první polovině roku 2011 mířila téměř polovina vládní inzerce do mediálních uskupeních spřízněných s vládou, naopak do dvou největších novin s 60 procenty čtenáři směřovala pouhá 2.5 procenta [Freedom House, 2012]. Není taktéž výjimečné, že jsou novináři podplaceni výměnou za pochvalný článek v novinách [Pérez-Liñán, 2007: 82]. Asi největší kauzou byla faktická blokace tisku a posléze distribuce novin *Nación* a *Clarín* největšího konglomerátu *Grupo Clarín* v lednu v roce 2011 na základě sporu o zaměstnancích [Freedom House, 2012]. Je však nutno podotknout, že zřídkakdy dochází k násilí vůči novinářům a na příklad v roce 2011 nebyl žádný novinář zavražděn [Freedom House, 2012]. Freedom House hodnotí tisk v Argentině jako částečně svobodný, zatímco internet označila za zcela svobodné médium [Freedom House, 2013]. Proto tuto podmínku označíme za částečně naplněnou.

3.6. PODMÍNKA ROVNOSTI OBČANŮ PŘED ZÁKONEM A SOUDNÍ MOCI JAKOŽTO NEZÁVISLÉHO ORGÁNU

Nutnost nezávislé soudní moci, která dbá na dodržení právního řádu státu a jejíž rozhodnutí jsou všeobecně přijímána a uplatňována, zároveň s elementárním kritériem právního státu postaveného na bezpodmínečné rovnosti všech obyvatel před zákonem bez pochyby formuje další z elementárních podmínek demokracie. Nezávislost soudců a potřeba zajistit efektivní výkon jurisdikce je ústavně garantována v článku 114 Ústavy [Argentina, 1994: 15]. Avšak na základě studie vlády Spojených států je argentinský soudní systém „neefektitní a čas od času podléhá politickému vlivu a nadměrným

[26] The Inter American Press Association, pozn. aut.

prodlevám soudních řízení“ [U. S. Department, 2000]. Další zpráva zveřejněná Světovým ekonomickým fórem v roce 2012 zařadila Argentinu na 133. pozici z celkově 144 v oblasti soudní nezávislosti [Freedom House, 2013]. Soudní systém je sužován nekompetentními a zkorumpovanými soudci, jež si zachovali své pozice prostřednictvím majetku, nemluvě o značném zpolitizování soudců u soudů nižší instance [Freedom House, 2013]. Nevyřešeným problémem z minulého století bylo soudní vypořádání se s vojenskými představiteli za vojenského režimu. V roce 1990 prezident Menem osvobodil hlavního architekta režimu, Jorgeho Videlu, společně s důstojníky Masserou a Galtierim od doživotního trestu vězení [U. S. Department, 2000]. V roce 2005 nejvyšší soud rozhodl o protiústavnosti zákonů z 80. let, jež chránily armádu od trestního stíhání [Freedom House, 2013]. V roce 2012 byl mimo jiné obžalován bývalý argentinský prezident Videla ze systematického únosu dětí s rozsudkem k padesáti letům vězení, kromě toho byl v roce 2010 odsouzen na doživotí za zločiny proti lidskosti [Amnesty International, 2013: 26]. Na základě průzkumu pouhá jedna čtvrtina obyvatel je „spíše“ či „velmi“ spokojená s fungováním soudního systému v Argentině [Latinobarómetro, 2010]. Naopak tři čtvrtiny občanů nesouhlasí s tvrzením, že „soudní systém právně postihuje ty, kteří jsou vinní“ [Latinobarómetro, 2005].

Argentinská ústava se explicitně vyjadřuje k rovnosti před zákonem v článku 16, přičemž neuznává jakékoliv výsady na základě krve či narození, popřípadě příslušnosti k aristokracii [Argentina, 1994: 2]. Od roku 1988 platí taktéž zákon o diskriminaci, podle něhož lze vystavit až tříletý trest za „dikriminaci založenou na rase, náboženství, národnosti, ideologii, politickém názoru, pohlaví, ekonomické situaci, sociální třídě či fyzických dispozicích“ [U. S. Department, 2000]. Podle průzkumu uskutečněného v roce 2007 se však 80 procent občanů vyjádřilo negativně o záruce rovných příležitostí při dosažení spravedlnosti [Latinobarómetro, 2007]. Taktéž se necelá jedna desetina respondentů domnívá, že jsou respektována práva původních obyvatel, v případě nemajetných lidí v to věří každý dvanáctý občan [Latinobarómetro, 2002]. Navzdory dílčím snahám o zlepšení faktického fungování soudnictví se nelze domnívat, že argentinský systém zcela splňuje výše uvedenou podmínku.

3.7. PODMÍNKA INTEGRACE MENŠINOVÝCH SKUPIN VČETNĚ GARANCE PRÁVA NA SEBEURČENÍ

Mezi jinými musí demokratický politický systém zahrnovat speciální práva týkající se kulturních, náboženských, etnických či jiných náboženských menšin, jež se na území daného státu vyskutují. Ty disponují právy na jazyk a na výkon kulturních zvyklostí, nejsou nijak diskriminovány a jsou integrovány do společnosti. V případě Argentiny se jedná o zemi se značným stupněm homogenity, především teritoriální, čili je procentuální podíl menšin na obyvatelstvu minimální. Původní obyvatelstvo dnes čítá kolem 1,5 až 3 procenta [Freedom House, 2013], zároveň se nachází v Argentině černošská menšina, jež sem byla importována především z období 1518-1870 v rámci trhu s otroky [Skidmore, a další, 2001: 19], avšak dnes jsou samozřejmě černoši součástí argentinského obyvatelstva a disponují stejnými právy. Ústava se ohledně menšin příliš nevyjadřuje. Identifikuje dřívější etnickou a kulturní existenci původního obyvatelstva Argentiny [Argentina, 1994: 8] a prohlašuje, že Kongres má zabezpečit jejich práva na bilingvní vzdělávání, uznat jejich komunity a společné vlastnictví půdy po předcích, v neposlední řadě má zajistit jejich participaci na vedení jejich přírodních zdrojů ([U. S. Department, 2000]. Ústava menšinám dává právo zastoupení politickou stranou [Argentina, 1994: 4].

Na základě studie vlády Spojených států z roku 2000 vykazovalo původní obyvatelstvo vysoký stupeň negramotnosti, zvýšený výskyt chronických nemocí a nezaměstnanost [U. S. Department, 2000]. Navzdory ústavnímu přiznání práva původnímu obyvatelstvu na zem, jež byla jejich předkům odebrána, přibližně 70 procent venkovských komunit s domorodými obyvately postrádá vlastnický nárok na svou půdu [Freedom House, 2013]. Zpráva od Amnesty International taktéž poukázala na selhání snahy naplnit Mimořádný zákon 26.160, který zakazuje soudní vystěhování původní komunity obyvatel až do přesného definování teritoria náležící této menšině [Amnesty International, 2013: 25]. Reforma občanského zákoníku rovněž obsahující měřítka, která se vztahují na půdu původního obyvatelstva, byla předložena Kongresem na konci roku 2012. Během příprav této reformy však nebyl na hledisko zástupců domorodého obyvatelstva brán dostatečný ohled [Amnesty International, 2013: 25].

Mimo pokračující diskriminaci původního obyvatelstva se také stále objevují akty antisemitismu [U. S. Department, 2000]. V roce 1994 dokonce došlo i

k bombovému útoku na židovské kulturní centrum, což dodnes hraje podstatnou roli v argentinské politice [Freedom House, 2013]. Jako pokrok v této oblasti lze označit jmenování židovského ministra zahraničních věcí v roce 2010 poprvé v historii Argentiny [Freedom House, 2013]. Stejně jako předešlá podmínka i tato je pouze částečně splněna.

3.8. PODMÍNKA ROVNÉ POLITICKÉ SOUTĚŽE A SVOBODNÉ OPOZICE

Další z výše vytyčených podmínek se vztahuje na oblast politické soutěže. Je nutné, aby se ve volbách mohly účastnit všechny politické strany i kandidáti, jejichž politický program nijak nerozporuje s ústavou státu a kteří zároveň disponují rovnými podmínkami pro zisk hlasů voličů. Mimo volební období mají mít neúspěšní aktéři právo formovat opozici, v rámci které se mohou svobodně vyjadřovat k vládní situaci, aniž by byli veřejně kompromitováni či jinak znevýhodňováni. V Ústavě se politickým stranám věnuje zejména článek 38, kromě jiného prohlašující politické strany za základní instituce demokratického systému [Argentina, 1994: 4]. Tento článek garantuje politickým stranám:

> ...“*volné založení a výkon jejich aktivit, stejně tak i demokratickou organizaci a provedení, reprezentaci menšinových skupin, soutěž pro ty, jež se jako kandidáti ucházejí o volené veřejné pozice, dále přístup k informacím a komunikaci jejich názorů. Stát se podílí na ekonomické podpoře aktivit politických stran a na školení jejich čelních představitelů. Politické strany mají učinit veřejnost zdrojem a osudem jejich zdrojů a aktiv*“ [Argentina, 1994: 4].

Cílené znemožnění účasti na volbách a obecné postavení politické strany mimo zákon se odehrálo ve dvacátém století, konkrétně od roku 1955, kdy byl sesazen Perón z prezidentského mandátu, až do obnovení legálnosti Perónistické strany v roce 1973 [Webb, a další, 2007: 2013]. Od nastolení demokracie k cílenému znemožnění participace stran na volbách již nedošlo. Dle kvalitativních a kvantitativních požadavků pro utvoření politické strany je vyžadováno členství takového počtu lidí ekvivalentnímu čtyřem tisícinám ze seznamu voličů pro jednotlivý region společně s podmínkou zastoupení alespoň v pěti regionech [Tullio, 2010]. Organizační rozdělení politických stran je na národní, provinční a komunální úrovni a každá z těchto zastoupení disponuje vlastní stranickou radou, komisemi a vedením [Webb, a další, 2007: 225]. Dvě hlavní politické strany, Partido Justicialista a Unión Cívica Radical, vyhrály všechny

prezidentské volby od roku 1946 [Regúnaga, 2011] a patří také ke stranám v Argentině s nejdelší historickou tradicí (společně se Socialistickou stranou). V roce 2011 byla ustanovena minimální volební klauzule pro kandidaturu na prezidentský mandát 1,5 procent odevzdaných hlasů během primárních voleb, na které dohlíží Státní volební komise [Tullio, 2010]. Toto kritérium má za účel předejít značnému počtu prezidentských kandidátů a zredukovat to na přijatelné číslo. Navzdory zákonnému požadavku na reprezentaci politických stran určitým počtem členů mohou existovat v Argentině politické strany bez členů a kandidáti do voleb s formálními stranami, jež zcela nesplňují podmínku jednak teritoriální četnosti, jednak počtu sociálního zastoupení [Tullio, 2010].

Značný problém v případě politických stran představuje jejich financování a propagace. V roce 2009 byl přijat Zákon o demokratizaci politické reprezentace, volební transparentnosti a rovnosti [Tullio, 2010]. Tento zákon zakazuje propagaci politických stran v audiovizuálních médiích a rádiu a pravomocí rozmístit maximálně deset procent vysílacího času mezi kandidující strany výlučně disponuje Státní volební komise [Tullio, 2010]. I přes toto nařízení dochází k nepřímé vládní cenzuře právě prostřednictvím diskriminačního přídělu oficiální propagace a zvýšeného nespravedlivého daňového zacházení s členy politické opozice [Freedom House, 2013]. Obecný negativní názor na chování politických stran především vychází z jejich fragmentace, volatility, tendence k přeběhlictví, netransparentnosti, nedostatku důvěryhodnosti a sklonu k výmluvám [Tullio, 2010]. V průzkumu z roku 2005 se tak odmítalo spojit s jakoukoli politickou stranou 71 procent dotazovaných, 15 procent se ztotožnilo s PJ, 4 procenta s Radikální stranou, zatímco zbytek se klonil k dalším středolevicovým stranám [Webb, a další, 2007: 235]. I přes zákony bojující s neférovým jednáním politických stran dochází v malém procentu k nepřímému potlačování politických stran a k zastrašování jejich aktérů. Vzhledem k tomuto značnému deficitu nelze označit tuto podmínku za zcela naplněnou.

3.9. PODMÍNKA INKLUZÍVNÍHO OBČANSTVÍ

V neposlední řadě je vyžadována podmínka občanství, jež se vztahuje bezvýlučně na všechny dospělé obyvatele země. Nárok na obdržení občanství má každý jedinec na základě místa narození ve státu a občanského statutu jednoho z rodičů [U.S.

Department, 2012:16]. Cizinci mohou získat občanství na základě nepřerušovaného trvalého bydliště ve státu [Argentina, 1994: 2]. Občané dané země získávají svým statutem občanská práva, avšak zároveň jsou tímto nuceni dodržovat i své občanské povinnosti. Podle článku 21 je „každý Argentinec zavázán nést zbraň v případě obrany vlasti či Ústavy, v souladu se zákony uveřejněnými Kongresem a nařízeními Národní exekutivní moci. Naturalizovaní občané jsou zproštěni dle svého uvážení této povinnosti po dobu deseti let od data získání naturalizačních dokumentů“ [Argentina, 1994: 3]. Všichni občané mají právo čelit odporu těm, jež se dopouštějí násilného jednání proti institucionálnímu pořádku nebo demokratickému systému [Argentina, 1994: 4].

K porušování práv v případě Argentiny docházelo zejména v devadesátých letech ze strany policie v podobě svévolného uvěznění a zadržení občanů [U. S. Department, 2000]. V rámci studií některých skupin pro lidská práva bylo dokázáno, že policie někdy zadržuje podezřelé na delší dobu než 10 hodin, přičemž je zákonně zakázáno takto činit [U.S. Department, 2012: 6]. V průzkumu z roku 2010 se každý pátý respondent domnívá, že je polovina občanů Argentiny nějakým způsobem diskriminována [Latinobarómetro, 2010]. Tato poslední podmínka je nicméně v rámci politického systému Argentiny splněna.

ZÁVĚR

Argentina byla kdysi jednou z nejvíce sofistikovaných zemí Latinské Ameriky s vysokou vzdělanostní úrovní a gramotností [Skidmore, a další, 2001: 5]. Společně se státy jako je Kostarika a Uruguay představovala zemi se starší a stabilnější demokratickou tradicí [O'Donnell, 1999: 138]. Navzdory tomu si Argentina prošla mnoha vojenskými režimy, jež potlačovaly základní lidská a občanská práva obyvatel a zcela se odchylovaly od demokratického zřízení. Dnes je politický systém Argentiny hodnocen číslem 2 ve škále od 1 (zcela svobodný) do 7 (zcela nesvobodný) vzhledem k politickým právům a občanským svobodám, což je dle Freedom House klasifikováno jako svobodný režim [Freedom House, 2013]. Je však otázkou, zdali se opravdu jedná o plně demokratický stát.

Zhodnotíme-li politický systém Argentiny na základě výše vytyčených podmínek, pouze tři podmínky z devíti byly kompletně naplněné, jimiž byly podmínka všeobecných, tajných a svobodných voleb, podřízení armády volenému orgánu a předpoklad inkluzívního občanství. Naopak zcela nevyhovující vzhledem k demokratickému zřízení je současně nastavený systém oddělení složek politické moci. K částečně naplněným podmínkám patří ty zbylé, to jest zajištění základních občanských svobod a lidských práv, garance přístupu k alternativním zdrojům informací, rovnost občanů před zákonem a nezávislé soudnictví, integrace menšinových skupin do společnosti a v neposlední řadě rovná politická soutěž a svobodná opozice. Celkově vzato by politický systém Argentiny na základě vyhodnocení těchto devíti podmínek byl klasifikován jako částečně demokratický se značným deficitem v oblasti střežení a dodržování lidských práv.

V návaznosti na to je taktéž nutné identifikovat stěžejní výchylky od západního pojetí demokratického režimu, konkrétně prezidencialismu. V prvé řadě se jedná o nedůsledné oddělení složek politické moci, zejména v případě rozšířené pravomoci zákonného charakteru v rukou prezidenta, která opravňuje exekutivní moc obcházet legislativu. To je do značné míry způsobeno nedostatečnou stranickostí, a tudíž spjaté s nízkou podporou prezidenta v Kongresu, kdy zástupci stran často hlasují i proti stranické linii a odmítají jakoukoli stranickou disciplínu s tím, že v první řadě zastupují své voliče [Sartori, 2011: 107]. Legální nástroje, jimiž může prezident udržet kontrolu nad vládou v kritických momentech, jsou mimo jiné manipulace s volebním kalendářem

a pohrůžka rezignace [Llanos, a další, 2010: 69], avšak jejich účinnost je diskutabilní. Dalším problémem s tímto úzce souvisejícím je personalizace moci podporovaná značným rozsahem pravomocí prezidenta, čímž veškerá očekávání od vlády jsou směřovaná k postavě hlavy státu [Lijphart, 1992: 159]. Současně je na rozdíl od dvoustranného systému v USA stranický systém Argentiny pluralitní, což přispívá ke podstatné roztříštěnosti v případě jednak již zmíněné podpory v Kongresu, jednak odpovědnosti politických stran za své činy ve vládě, jež se výrazně vychylují od svých volebních programů. Nezodpovědnost zvolených stran za své jednání u moci, nedostatečná reprezentace voličů v Kongresu a značná zkorumpovanost jejich představitelů pak notně přispívá k všeobecné nedůvěře veřejnosti v politické strany a odmítání participace občanů na vládě. Občané převážně nevěří v důvěryhodnost státních institucí včetně těch, jež mají hájit jejich zájmy, což přispívá k všeobecné apatii ve společnosti. Naopak dle Tocquevilla se americký lid neustále stará o své záležitosti, „náruživě střeží svá práva a brání tak svým nástupcům, aby se odchýlili od obecné linie“ [Tocqueville, 2000: 176], veřejnost tudíž funguje i jako kontrolní prvek vládních kroků. Funkčnost politického systému v USA tedy z velké části závisí na participaci občanů na vládě, avšak v případě Argentiny tomu tak není, čímž se argentinský systém stává více nestabilním.

Specifické znaky politického systému Argentiny, jež zapříčinily odchylku od konvenční formy preziencialismu a naopak daly vzniknout nynější deviantní formě, vycházejí z historického vývoje Argentiny a její socioekonomické situace. V první řadě se na tom podílí pozdější industrializace Argentiny až na začátku dvacátého století, což způsobilo pomalý nárůst střední třídy, jež je základním prvkem stabilní demokracie. Moc do té doby byla koncentrována v rukou buržoazie, která představovala vrchních několik procent společnosti. Stejně tak byla problematická politická reprezentace dělnických hnutí. V USA je systém odjakdživa postaven na individuálních kvalitách jedince, což vedlo k formování silné a politicky rovnostářské společnosti. Dalším specifickým znakem Argentiny je značná moc a autonomie armády vyplývající z historického vývoje, kdy ozbrojené složky sestávaly z příslušníků především střední třídy, jež byli vybíráni dle kritéria talentu. Armáda představovala alternativu pro participaci na politice pro občany, kteří nedisponovali nutným postavením. Politická intervence ozbrojenými složkami sloužila jako moderátor moci a v případě Argentiny představovala užitečnou kontrolu nad problematickými vládami [Lijphart, 1992: 121].

Dalším faktorem je schopnost sociálních protestů a mobilizace veřejnosti sesadit zkorumpované nebo nepopulární vlády [Llanos, a další, 2010: 56]. Právě to bylo často posledním hřebíčkem do rakve svržených vlád v Argentině. Mimo jiné je nutné zdůraznit i značný vliv církve na veřejnost, neboť právě církev výrazně přispěla k pádu vojenského režimu v roce 1983 mobilizací občanů k ochraně svých práv. Politický systém Spojených států nelze označit za dokonalý, jenž předchází veškerým potenciálním hrozbám kolapsu či neefektivitě, avšak podle Tocqueville jsou to právě „mravy, co činí Američany (...) schopnými unést vládu demokracie“ [Tocqueville, 2000: 234]. V případě Latinské Ameriky je nevýkonnost vlád nepřímo zapříčiněna ne zcela silnými vazbami ve společnosti a nedostatečnými zásadami morálky, náboženství a svobody [Tocqueville, 2000: 152].

Na otázku, zdali je možné aplikovat funkční formu prezidencialismu po vzoru západních zemí si jak v případě Argentiny, tak ze všeobecného hlediska musíme odpovědět negativně. Argentinský politický systém je již ve společnosti etablován a podle průzkumů je prokázané, že lidé si nepřejí jiný režim než ten demokratický. Po přechodu k demokracii nedošlo k nahrazení prvku armády v roli moderátora politické situace, a proto se vytvořily nedokonalé alternativní mechanismy. Zakotvení možnosti obžaloby prezidenta, tzv. impeachment, jak tomu je na příklad v americké ústavě, by mohlo být opatřením, které by zmírnilo napětí uvnitř současného systému. Avšak schválení tohoto nástroje je vzhledem k současné situaci značně nepravděpodobné [Lijphart, 1992: 159]. Systém tedy ve své nynější podobě funguje navzdory, stejně tak i díky své deviantní formě. Aplikace západního demokratického modelu politického systému tudíž není možná, ať už se jedná o prezidencialismus, semiprezidentský nebo parlamentní systém, bez ohledu na ojedinělé historické a socioekonomické znaky dané společnosti. Ačkoliv dle výše uvedených podmínek nelze označit argentinský režim za plně fungující demokracii s efektivním prezidencialismem, současná forma politického systému je za daných okolností a specifických podmínek odpovídající potřebám a požadavkům společnosti. V obecném hledisku tak lze aplikovat koncept západní demokracie na nezápadní státy, avšak pouze ve své podstatě, neboť během procesu aplikace dojde ke značné adaptaci režimu na specifické lokální podmínky. Formálně lze tuto výslednou formu systému označit za deviantní, nicméně v případě dané společnosti se jedná o systém pro ni nejvhodnější.

SUMMARY

The principal aim of this paper is to examine whether a Western conception of democracy is applicable to a non-Western political system regardless of its specific features and characteristics. Based on theoretical concepts of a democratic character of states composed by Arendt Lijphart, Robert A. Dahl, Giovanni Sartori and others, the essay constitutes a definition of a democratic ruling, providing consequent essential criteria in order to anchor and maintain democracy in a state.

It focuses on a specific case of Latin America, particularly Argentina, in terms of its political system influenced by historical development and socioeconomic conditions. It might be surprising that Argentina had been once ranked among most developed countries of Latin America, with high rates of literacy and quality of education. However, during the twentieth century Argentina underwent various turbulences, including frequent military coups and authoritarian regimes. In the second part of the thesis, the unique aspects of the Argentine political system are further developed, as well as the political system as such, comprising constitutional system of the state and its political parties.

The criteria determined in the theoretical part of the paper are applied on the specific political system of Argentina in the third part of the thesis. Each specific criterion is examined in detail so as to either certify or confute its presence in this very case. The outcome of this part should demonstrate whether the system of Argentina is capable of being depicted as democratic or not. Last but not least, according to the findings from the previous parts, the essay shall either confirm or disprove the abovementioned hypothesis.

POUŽITÁ LITERATURA

Monografická literatura:

ARISTOTELES. *Politika.* [překl.] Antonín Kříž. 3. vyd. Praha : Petr Rezek, 2009. str. 323.

BERELSON, Bernard; STEINER, Gary A. *Human Behavior: an Inventory of Scientific Findings.* New York : Harcourt, Brace & Company, 1964. str. 712.

CAMILIÓN, Oscar. *The Argentine Crisis.* New York : Council on Foreign Relations, 1990. str. 24. ISBN: 08-760-9092-7.

DAHL, Robert A. *Demokracie a její kritici.* [překl.] Helena Blahoutová. 1. vyd. Praha : Victoria Publishing, 1995. str. 349. ISBN: 80-856-0581-3.

DAHL, Robert A. *O demokracii: Průvodce pro občany.* [překl.] Jiří Foltýn. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. str. 191. ISBN: 80-7178-422-2.

DAHL, Robert A.; SHAPIRO, Ian; CHEIBUB, José A. *The Democracy Sourcebook.* Cambridge, Mass. : MIT Press, 2003. str. 556. ISBN: 0-262-54147-5.

HUNTINGTON, Samuel P. *Třetí vlna: Demokratizace na sklonku dvacátého století.* [překl.] Tomáš Suchomel. 1. vyd. Brno : CKD (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2008. str. 343. ISBN: 978-807-3251-567.

LIJPHART, Arend. *Parliamentary versus Presidential Government.* New York : Oxford University Press, 1992. str. 257. ISBN: 01-987-8044-3.

LIJPHART, Arend. *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries.* New Haven : Yale University Press, 1999. str. 351. ISBN: 03-000-7893-5.

LLANOS, Mariana; MARSTEINTREDET, Leiv. *Presidential Breakdowns in Latin America: Causes and Outcomes of Executive Instability in Developing Democracies.* 1. vyd. New York, N. Y. : Palgrave Macmillan, 2010. str. 266. ISBN: 978-0-230-61819-0.

MCGUIRE, James W. Political Parties and Democracy in Argentina. [autor knihy] Scott Mainwaring a Timothy R. Scully. *Building Democratic Institutions: Party Systems in*

Latin America. Stanford : Stanford University Press, 1995, str. 200-246. ISBN: 0-8047-2307-9.

MILL, John S. *Úvahy o vládě ústavní.* 2. vyd. Praha : Svoboda, 1992. str. 239. ISBN: 80-205-0267-x.

MONTESQUIEU, Charles Louis. *O duchu zákonů.* [překl.] Stanislav Lyer. Dobrá Voda : Aleš Čeněk, 2003. str. 365. ISBN: 80-864-7330-9.

MULGAN, R. G. *Aristotelova politická teorie.* [překl.] Michal Mocek. 1. vyd. Praha : Oikoymenh, 1998. str. 199.

O'DONNELL, Guillermo A. *Counterpoints: Selected Essays on Authoritarianism and Democratization.* Notre Dame, Ind. : University of Notre Dame Press, 1999. str. 235. ISBN: 02-680-0838-8.

PÉREZ-LIÑÁN, Aníbal. *Presidential Impeachment and and the New Political Instability in Latin America.* New York, N. Y. : Cambridge University Press, 2007. str. 241. ISBN: 05-218-6942-0.

SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků.* [překl.] Jana Ogrocká. Praha : Sociologické nakladatelství, 2011. str. 238. ISBN: 978-807-4190-483.

SCHUMPETER, Joseph. *Capitalism, Socialism, and Democracy.* 2. vyd. Whitefish, MT : Kessinger Publishing, 2010. str. 424. ISBN: 978-116-9832-138.

SKIDMORE, Thomas E.; SMITH, Peter H. *Modern Latin America.* 5. vyd. New York : Oxford University Press, 2001. str. 466. ISBN: 01-951-2996-2.

SMITH, Brian H. *The Church and Politics in Chile: Challenges to Modern Catholicism.* Princeton : Princeton University Press, 1982. str. 383. ISBN: 06-911-0119-1.

SMITH, Peter H. *Democracy in Latin America: Political Change in Comparative Perspective.* New York, N. Y. : Oxford University Press, 2005. str. 380. ISBN: 01-951-5759-1.

TOCQUEVILLE, Alexis de. *Demokracie v Americe.* [překl.] Vladimír Jochman. 2. vyd. Praha : Academia, 2000. str. 624. ISBN: 80-200-0829-2.

WEBB, Paul; WHITE, Stephen. *Party Politics in New Democracies.* 1. vyd. New York : Oxford University Press, 2007. str. 375. ISBN: 978-019-9289-653.

Elektronické články:

CASTAÑEDA, Jorge G. Latin America's Left Turn. *Foreign Affairs* [online]. 2006, Vol. 85, No. 3, str. 28-43 [cit 2013-07-08]. Dostupné z: <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?sid=92d1fd56-2967-4269-99fb-6016ef223bc7%40sessionmgr113&vid=4&hid=122&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=a9h&AN=20586927>.

DAHL, Robert. What Political Institutions Does Large-Scale Democracy Require? *Political Science Quaterly* [online]. 2005, Vol. 120, No. 3, str. 187-197 [cit 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20202514>.

DOZER, Donald M. The Gap Between Government and People. *The Public Opinion Quarterly* [online]. 1945, Vol. 9, No.1, str. 70-78 [cit 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2745436>.

ENGERMAN, Stanley L.; SOKOLOFF, Kenneth L. The Evolution of Suffrage Institutions in the New World. *The Journal of Economic History* [online]. 2005, Vol. 65, No. 4, str. 891-921 [cit. 2013-07-08]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3874908>.

FERNS, H. S. Britain's Informal Empire in Argentina, 1806 - 1914. *Past & Present* [online]. 1953, Vol. 4, str. 60-75 [cit 2013-07-09]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/649897>.

FRANCESCHET, Susan; PISCOPO, Jennifer M. Gender Quotas and Women's Substantive Representation: Lessons from Argentina. *Gender & Politics* [online]. 2008, Vol. 4, No. 3, str. 393-425 [cit 2013-07-05]. Dostupné z: <http://dx.doi.org.remote.library.dcu.ie/10.1017/S1743923X08000342>.

GRAHAM-YOOLL, Andrew. Argentina: The State of Transition 1983-85. *Third World Quaterly* [online]. 1985, Vol. 7, No. 3, str. 573-593 [cit. 2013-07-05]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3991965>.

KNIGHT, Alan. Democratic and Revolutionary Traditions in Latin America. *Bulletin of Latin American Research* [online]. 2001, Vol. 20, No. 2, str. 147-186 [cit 2013-07-06]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3339607>.

LAGOS CRUZ-COKE, Marta. Between Stability and Crisis in Latin America. *Journal of Democracy* [online]. 2001, Vol. 12, No. 1, str. 137-145 [cit 2013-07-06]. Dostupné z: <http://muse.jhu.edu/content/crossref/journals/journal_of_democracy/v012/12.1lagos.html>.

LIJPHART, Arend. Unequal Participation: Democracy's Unresolved Dilemma. *The American Political Science Review* [online]. 1997, Vol. 91, No. 1, str. 1-14 [cit 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2952255>.

REGÚNAGA, Carlos M. Argentina's 2011 Presidential and Congressional Elections. *Center for Strategic and International Studies (CSIS)* [online]. 2011 [cit 2013-07-10]. Dostupné z: <http://csis.org/files/publication/110525_Regunaga_ArgentineElections_HemisphereFocus_English.pdf>.

REMMER, Karen L.; MERKX, Gilbert W. Bureaucratic-Authoritarianism Revisited. *Latin American Research Review* [online]. 1982, Vol. 17, No. 2, str. 3-40 [cit 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2503143>.

ROBERTS, Kenneth M. Latin America's Populist Revival. *SAIS Review* [online]. 2007, Vol. 27, No. 1, str. 3-15 [cit. 2013-07-05]. Dostupné z: <http://muse.jhu.edu/journals/sais/summary/v027/27.1roberts.html>.

SANTIBAÑES, Francisco F. de. The Effectiveness of Military Governments during War: The Case of Argentina in the Malvinas. *Armed Forces & Society* [online]. 2007, Vol. 3, No. 4, str. 612-637 [cit. 2013-07-04]. Dostupné z: <http://afs.sagepub.com/content/33/4/612>.

SEFFARERO, Mario D. Juicio politico y derrumbe institucional en la Argentina (1976). *Estudios Interdisciplinarios de America Latina y el Caribe* [online]. 1997, Vol. 8, No. 2, str. 41-66 [cit 2013-07-08]. Dostupné z: <http://www.tau.ac.il/eial/VIII_2/serrafero.htm>.

TULLIO, Alejandro. Political Reform in Argentina: a Model to Assemble. *Mundo Electoral* [online]. 2010, Vol. 3, No. 8 [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://mundoelectoral.com/html/index.php?id=505a>.

VIOLA, Eduardo; MAINWARING, Scott. Transitions to Democracy: Brazil and Argentina in the 1980s. *Journal of International Affairs* [online]. 1985, Vol. 38, No. 2, str. 193-219 [cit. 2013-07-06]. Dostupné z: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=e5abbeaf-cc2d-4743-8b43-d08313afd97e%40sessionmgr115&vid=5&hid=126>.

WEYLAND, Kurt G. Neoliberalism and Democracy in Latin America: A Mixed Record. *Latin American Politics & Society* [online]. 2004, Vol. 46, No. 1, str. 135-157 [cit. 2013-07-05]. Dostupné z: <http://muse.jhu.edu/journals/lap/summary/v046/46.1weyland.html>.

Další elektronické dokumenty:

Amnesty International. *Report of an Amnesty International Mission to Argentina, 6-15 November 1976*. Londýn : Amnesty International Publications, 1977. str. 92 [cit. 2013-07-05]. Dostupné z: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/AMR13/083/1977/en/b44772f9-d569-40ae-bf2e-a86f2024025c/amr130831977eng.pdf>.

Amnesty International. *The Amnesty International Report 2013: The State of World's Human Right.* Amnesty International [online], 2013. str. 313 [cit 2013-07-08]. Dostupné z: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/POL10/001/2013/en/b093912e-8d30-4480-9ad1-acbb82be7f29/pol100012013en.pdf>.

Argentina. *Constitution of the Argentine Nation.* 1994. str. 19 [cit 2013-07-08]. Dostupné z: <http://www.senado.gov.ar/web/interes/constitucion/english.php>.

CIA. *The World Factbook: Argentina*. CIA [online]. 2013 [cit. 2013-07-11]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ar.html>.

Freedom House. *Freedom in the World: Argentina 2002.* Freedom House [online], 2002 [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2002/argentina>.

Freedom House. *Freedom on the Net 2012: Argentina*. Freedom House [online]. 2012 [cit. 2013-07-11]. Dostupné z: <http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/Argentina%202012.pdf>.

Freedom House. 2012. *Freedom on the Press 2012: Argentina*. Freedom House [online]. 2012 [cit. 2013-07-11]. Dostupné z: <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-press/2012/argentina>.

Freedom House. *Freedom in the World: Argentina 2013*. Freedom House [online]. 2013 [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/argentina>.

Freedom House. *Freedom in the World 2013: Democratic Breakthroughs in the Balance: Selected Data from Freedom House's Annual Survey of Political Rights, and Civil Liberties.* Freedom House [online], 2013 [cit. 2013-07-07]. Dostupné z: <http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/FIW%202013%20Booklet%20-%20for%20Web_1.pdf>.

Latinobarómetro: Opinion Pública Latinoamericana. *Latinobarómetro* [online]. © 2013 [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: http://www.latinobarometro.org/latino/LATAnalize.jsp

UNDP. *Democracy in Latin America: Towards a Citizens' Democracy.* New York, N. Y. : UNDP [online], 2005. str. 284 [cit 2013-07-05]. Dostupné z: <http://www.un-ngls.org/orf/democracy-undp-publication.htm>. ISBN: 98-704-0085-X.

UNDP, OAS. *Our Democracy in Latin America (2011).* [online]. 2011. str. 212 [cit 2013-07-08]. Dostupné z: <http://www.thepanamanews.com/pn/v_17/issue_12/UNDP-OAS_Our_Democracy_in_Latin_America.pdf>.

U. S. Department of State. *Country Report on Human Right Practices for 1999.* Washington D.C. : U. S. Government Printing Office [online]. 2000 [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/1999/372.htm>.

U. S. Department of State. *Country Report on Human Rights Practices for 2012.* Bureau of Democracy, Human Rights and Labor [online], 2012. str. 26 [cit 2013-07-09]. Dostupné z: <http://www.state.gov/documents/organization/204633.pdf>.

World Bank. *World Development Indicators: Distribution of Income or Consumption 2.9.* The World Bank Development Research Group [online], 2013 [cit. 2013-07-10]. Dostupné z: <http://wdi.worldbank.org/table/2.9>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Mapa svobody 2013 (mapa)

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Mapa svobody 2013 (mapa)
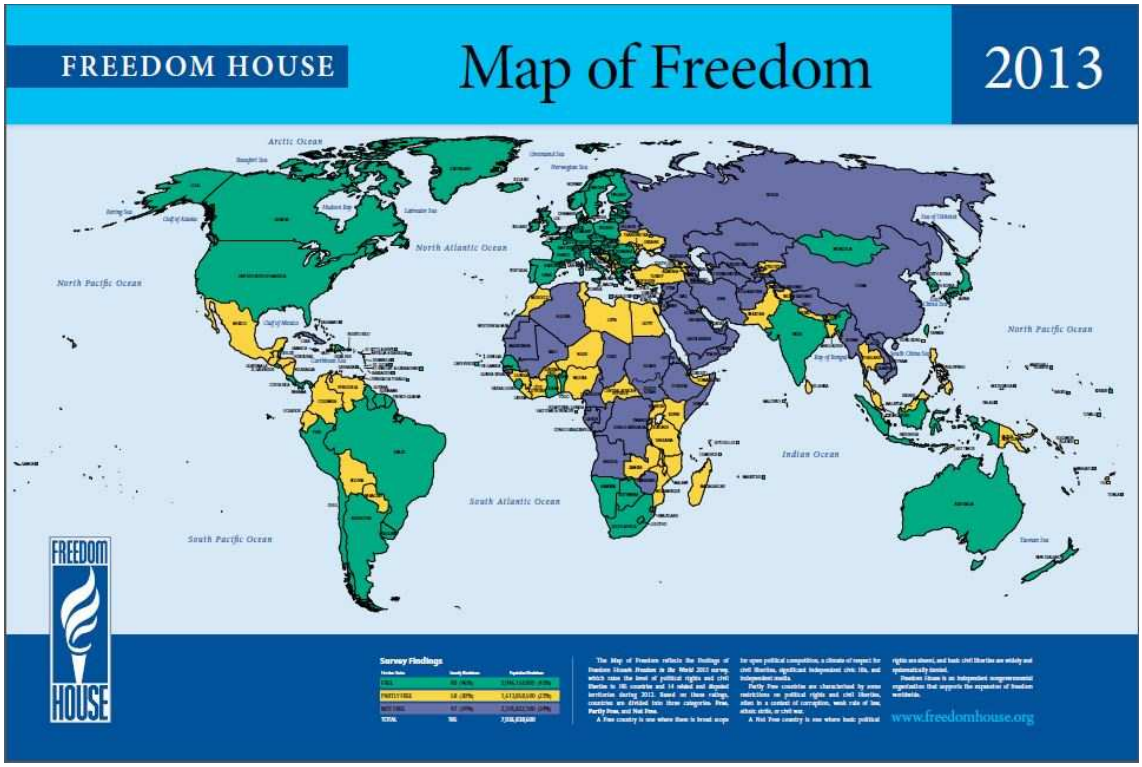
(**Zdroj:** Freedom House. *Freedom in the World 2013: Democratic Breakthroughs in the Balance: Selected Data from Freedom House's Annual Survey of Political Rights, and Civil Liberties.* Freedom House [online], 2013 [cit. 2013-07-07]. Dostupné z: http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/FIW%202013%20Booklet%20-%20for%20Web_1.pdf**)**